

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, katedra mediálních studií

Dominika Kinclová

**Tématická skladba vysílání 1. programu
Československé televize dne 25. února ve
vybraných letech 50., 60., 70. a 80. let 20. století
v závislosti na proměnách politiky KSČ**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Dominika Kinclová**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

KINCLOVÁ, Dominika. *Tématická skladba vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února ve vybraných letech 50., 60., 70. a 80. let 20. století v závislosti na proměnách politiky KSČ*. Praha, 2011. 75 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Práce porovnává programové schéma prvního programu Československé televize v den 25. února ve vybraných letech čtyř desetiletí – 50., 60., 70. a 80. let 20. století. Zaměřuje se na programovou skladbu, rozdíly a shody ve vysílaných tématech. Důraz je kladen na večerní zpravodajství a jeho interpretaci. Prostřednictvím takto získaných informací a jejich komparace s historickými prameny se pokouší postihnout proměny v televizním vysílání související se změnami v politice vedoucí strany KSČ a změnami společenského dění obecně. Výsledkem práce je nalezení pojítek mezi výběrem zpracovaných témat ve vybraný den a aktuální politickou situací. Zjištění jsou na konci zobecněna do několika kategorií mechanismů, kterými strana a vláda působila na skladbu televizního vysílání.

Abstract

The thesis concerns with the broadcast structure of the Czechoslovak Television Channel 1 broadcasting on February 25th in selected years of the 5th, 6th, 7th, and 8th decade of the 20 century. It addresses mainly the broadcast programming, similarities and differences in the program themes. The emphasis is placed upon the evening news program and interpretation of its content. Using the information and confronting it with historical sources the thesis tries to describe the changes in the broadcasting hand in hand with the changes in the politics of the leading Czech communist party as well as with the general mood of the Czech society.

The thesis results in several findings of relations between the choice of themes and the current political situation. At the end the findings are generalized into several categories of the mechanisms used by the totalitarian regime to influence the broadcasting.

Klíčová slova

Československá televize, komunismus, totalitní moc, propaganda ve vysílání, ideologie ve vysílání, KSČ, 25. únor 1948, Vítězný únor, analýza médií.

Keywords

Czechoslovak Television, Communism ,Totality, Propaganda in broadcasting, Ideology in broadcasting, Communist Party of Czechoslovakia, 25th February 1948, Victorious February, Media analysis, Media interpretation

Rozsah práce: 123.899 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.5.2011

Dominika Kinclová

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:

Příjmení a jméno diplomanta:

Dominika Kinclová

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomanta:

2008

E-mail diplomanta:

dominika.kinclova@seznam.cz

Studijní program/studijní obor:

Mediální a komunikační studia/ Mediální studia

Předpokládaný název práce v češtině:

Tématická skladba vysílání Československé televize dne 25. února ve vybraných letech 50., 60., 70. a 80. let 20. století v závislosti na proměnách politiky KSČ.

Předpokládaný název práce v angličtině:

The thematic structure of the Czechoslovak television broadcasting on February 25th in selected years of the 5th, 6th, 7th, and 8th decade of the 20 century depending on the policy changes of the Communist Party of Czechoslovakia.

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)

LS 2010/2011

Jedná se o téma (zakřížkujte platnou odpověď):

navrhované studentem

z nabídky IKSŽ

Příjmení a jméno pedagoga, který téma vypsál:

Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: Bednářová, Petra, KŽ IKSŽ UK FSV):

PhDr. Bednařík Petr, Ph.D., KMS IKSŽ UK FSV

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Ve své bakalářské práci budu porovnávat programové schéma prvního programu Československé televize v den 25. února ve vybraných letech čtyř desetiletí – 50., 60., 70. a 80. let 20. století. Zaměřím se na programovou skladbu, rozdíly a shody ve vysílaných tématech, opakující se pořady. Prostřednictvím takto získaných informací a jejich komparace s historickými prameny se pokusím postihnout proměny v televizním vysílání související se změnami v politice vedoucí strany KSČ a změnami společenského dění obecně. Výsledkem práce bude nalezení pojítek mezi výběrem zpracovaných témat ve vybraný den a aktuální politickou situací. Pokusím se tak poodhalit mechanismus, kterým strana a vláda působila na skladbu televizního vysílání.

Zdůvodnění výběru tématu práce, včetně stručného popisu řešení nejvýznamnějších otázek vztahujících se k tématu v odborné literatuře oboru (rozsah max. 1000 znaků):

K výběru tématu bakalářské práce mě přivedl fakt, že televize je nedílnou a důležitou součástí mediální sféry. Proto je nezbytné analyzovat také její historickou úlohu. Historie Československé televize je neodmyslitelně spjata s obdobím komunismu. Analýza jejího postavení ve společnosti tak může vést k lepšímu pochopení nástrojů totality. Televize ovlivňovala a ovlivňuje široké spektrum lidí a pomáhá spoluvytvářet obraz světa. Československá televize byla „hláskou troubou“ Komunistické strany. Bude přínosné analyzovat, nakolik se do programové skladby vysílání promítaly mocenské boje a změny v KSČ.

Práci vztahujících se k tématu není mnoho, převážně budu vycházet z historické a analytické činnosti Jarmily Cysařové (viz. seznam základní literatury).

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Vymezení tématu a cíle zkoumání

2. Vítězný únor v historických souvislostech

3. Vítězný únor

3.1 Podrobný průběh převratu (podstata, provedení, činitelé, rozdílné interpretace)

3.2 Změny v uspořádání společnosti

4. 50. léta

4.1 Historické změny ovlivňující politickou a sociální situaci ČSR v 50. letech

4.2 Změny ve vedení a postojích KSČ vzhledem k popsáným událostem

4.3 Programové schéma vysílání roku 1954 (skladba vysílání Československé televize v den zahájení pravidelného vysílání)

4.4 Programové schéma vysílání roku 1958 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 10. výročí komunistické revoluce)

5. 60. léta

5.1 Historické změny ovlivňující politickou a sociální situaci ČSR v 60. letech

5.2 Změny ve vedení a postojích KSČ vzhledem k popsáným událostem

5.3 Programové schéma vysílání roku 1961 (skladba vysílání Československé televize v období po přijetí nové ústavy)

5.4 Programové schéma vysílání roku 1963 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 15. výročí komunistické revoluce, počátky politického tání)

5.5 Programové schéma vysílání roku 1968 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 20. výročí komunistické revoluce, rok Pražského jara)

6. 70. léta

6.1 Historické změny ovlivňující politickou a sociální situaci ČSR v 70. letech

6.2 Změny ve vedení a postojích KSČ vzhledem k popsáným událostem

6.3 Programové schéma vysílání roku 1970 (skladba vysílání Československé televize ovlivněná nastupující normalizací)

6.4 Programové schéma vysílání roku 1973 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 25. výročí komunistické revoluce, období konsolidované normalizace)

6.5 Programové schéma vysílání roku 1978 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 30. výročí komunistické revoluce, rok po vzniku Charty 77)

7. 80. léta

7.1 Historické změny ovlivňující politickou a sociální situaci ČSR v 80. letech

7.2 Změny ve vedení a postojích KSČ vzhledem k popsáným událostem

7.3 Programové schéma vysílání roku 1983 (skladba vysílání Československé televize při příležitosti 35. výročí komunistické revoluce, období po Brežněvovi a před Gorbačovem)

7.4 Programové schéma vysílání roku 1986 (skladba vysílání Československé televize, situace krátce před začátkem hospodářské přestavby)

7.5 Programové schéma vysílání roku 1987 (skladba vysílání Československé televize, situace po začátku hospodářské přestavby)

7.6 Programové schéma vysílání roku 1989 (skladba vysílání Československé televize, situace před pádem režimu)

8. Komparace získaných informací (porovnání programové skladby jednotlivých let)

9. Kvalitativní analýza (souvislosti mezi změnami v politice KSČ a skladbou televizního vysílání)

10. Závěr (shrnutí nejdůležitějších poznatků)

11. Seznam pramenů a základní literatury

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován) a **postup (technika) při jeho zpracování:**

Zpracovávaným materiálem bude vysílání Československé televize dne 25. února v letech 1954, 1958, 1961, 1963, 1968, 1970, 1973, 1978, 1983, 1986, 1987 a 1989 (jedná se o předběžný výběr let). Po nastudování literatury zpracuji obsahovou analýzou programové schéma vysílání dne

25. února každého vybraného roku. S pomocí historických pramenů vyvodím rozdíly a shody v programové skladbě jednotlivých let. Následně popíši projevy změn v politice KSČ promítnuté do skladby televizního vysílání.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Cysařová, Jarmila – Televize a moc: 1956 – 1967 – Studie vydaná Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR zaměřená především na vztah televize a moci, zabývá se 50. a 60. léty, reformním komunismem a reformami 60. let.

Cysařová, Jarmila – Televize a totalitní moc 1969 – 1975 – Studie vydaná Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR zaměřená především na vztah televize a moci, zabývá se obdobím po Pražském jaru a normalizací.

Cysařová, Jarmila – Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce: 1985 – 1990 – Studie vydaná Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR zaměřená především na vztah televize a moci, zabývá se obdobím hospodářské přestavby, které vrcholil pádem režimu.

Kaplan, Karel – Pět kapitol o únoru - Rozsáhlá publikace o únoru 1948. Čerpá z archivů zpřístupněných po roce 1989. Zejména z archivu ministerstva vnitra a v něm uložených agenturních zpráv od informátorů zpravodajských služeb. Popisuje práci komunistických agentů v ostatních předúnorových stranách, činnost komunistů v Bezpečnosti a dramatické události únorového převratu s jeho málo známým zákulisím i mezinárodními souvislostmi.

Kaplan, Karel – Proměny české společnosti (1948 – 1960) - Studie vznikla v rámci výzkumného projektu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR „Česká společnost 1948–1989“ se zaměřením na sociální dějiny. Zevrubná studie se omezuje na období největších změn v sociální struktuře (1948–1960) za čtyřicetiletého trvání komunistického režimu. Autor se pokusil postihnout téma v širším rozsahu a zejména spojit je s politickým a ekonomickým vývojem a analyzovat vnitřní strukturu jednotlivých společenských vrstev.

Kaplan, Karel – Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956 – 1968: společnost a moc - Tématem této knihy je vztah společnosti a moci. Zabývá se zejména hlavními zdroji rozporů a jejich vývojem ve společenskou krizi, z níž vyrostla reforma 1968. Omezuje se na ty oblasti společenského dění, kde se odehrávaly nejostřejší rozpory a ústily v závažné politické konflikty.

Otáhal, Milan – Normalizace 1969 – 1989 – Kniha je svědectvím o duchovním útlaku 1969/1970. Zabývá se „normalizací“ v kultuře, umění, vědě a masových sdělovacích prostředcích.

Rupnik, Jacques - Dějiny komunistické strany Československa: od počátků do převzetí moci - V uvedeném časovém rozpětí se kniha zaměřuje na tři oblasti: 1) vztahy KSČ a mezinárodního komunistického hnutí, zvláště v Sovětském svazu, na bolševizaci strany ve 20. letech a provedení sovětského modelu v r. 1948, 2) na vztahy KSČ a dělnické třídy, 3) na vztahy KSČ a Československého státu.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Nenalezeny

Datum / Podpis studenta

.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ** (včetně části, kterou vyplňuje institut!),
PODEPSANÉ A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO
V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO
PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV.
PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY
A **NECHAT VEVÁZAT** DO DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TUTO ČÁST VYPLŇUJE INSTITUT:			
Vyjádření IKSŽ: Vedení IKSŽ teze projednalo na svém zasedání dne s tímto výsledkem:		Schváleno ☐	
		Neschváleno ☐	
Důvody případného neschválení práce		Téma je již zpracované ☐	
		Špatně formulované téma a cíl ☐	
		Špatně zvolená metoda práce ☐	
		Nedostatečná rešerše literatury ☐	
		Nevhodně zvolené prameny ☐	
		Nedostačující úroveň tezí ☐	
		Jiné	
Navržený vedoucí práce	Souhlas vedoucího práce navrženého vedením institutu	Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na konzultanty (v případě, že takové návrhy z jednání vedení IKSŽ vyplynou)		Příjmení a jméno	Příjmení a jméno
Schválené teze převzal/a student/ka		Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na oponenta: Vedení IKSŽ na svém zasedání dne navrholo, aby předloženou práci oponoval/a:		Příjmení a jméno	

Obsah

ÚVOD	5
1. VÍTĚZNÝ ÚNOR	6
1.1. <i>Politická situace na území Československa v letech 1945 – 1948</i>	6
1.2. <i>Únorová krize</i>	7
2. PADESÁTÁ LÉTA	7
2.1. <i>Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 50. letech</i>	7
2.2. <i>Historie Československé televize</i>	9
2.3. <i>Rok 1954</i>	10
2.4. <i>Rok 1958</i>	10
2.4.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1958</i>	10
2.4.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1958</i>	10
3. ŠEDESÁTÁ LÉTA	11
3.1. <i>Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 60. letech</i>	11
3.2. <i>Historie Československé televize:</i>	12
3.3. <i>Rok 1961</i>	14
3.3.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1961</i>	14
3.3.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1961</i>	15
3.3.3. <i>Televizní noviny</i>	15
3.3.3.1. <i>Beseda o Kubě</i>	15
3.3.3.2. <i>Dětská tajemství: Děti k MDŽ</i>	15
3.3.3.3. <i>Interpretace</i>	16
3.4. <i>Rok 1963</i>	16
3.4.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1963</i>	17
3.4.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1963</i>	17
3.4.3. <i>Televizní noviny</i>	17
3.4.3.1. <i>Nová třída v Moskvě</i>	17
3.4.3.2. <i>Kongo - oslava Balubů</i>	18
3.4.3.3. <i>Interpretace</i>	18
3.5. <i>Rok 1968</i>	18

3.5.1. Přehled vysílání dne 25. února 1968.....	18
3.5.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1968.....	19
3.5.3. Televizní noviny.....	19
3.5.3.1. Kanada - uranová horečka.....	19
3.5.3.2. Zemětřesení v Řecku.....	19
3.5.3.3. Milice na Hradě.....	20
3.5.3.4. Laserová oční operace v USA.....	20
3.5.3.5. Interpretace.....	20
4. SEDMDESÁTÁ LÉTA.....	21
4.1. Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 70. letech.....	21
4.2. Historie Československé televize.....	21
4.3. Rok 1970.....	22
4.3.1. Přehled vysílání dne 25. února 1970.....	22
4.3.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1970.....	23
4.3.3. Televizní noviny.....	23
4.3.3.1. Oslavy Února v Hradci Králové.....	23
4.3.3.2. Slavnostní shromáždění – České Budějovice.....	24
4.3.3.3. „99“ z Pragovky u Červoněnka.....	24
4.3.3.4. Ceny NVP k Únoru.....	24
4.3.3.5. USA - Příprava posádky Apolla 13.....	25
4.3.3.6. Egypt - významný archeologický nález.....	25
4.3.3.7. Interpretace zpravodajství.....	25
4.3.4. Pražské procházky.....	26
4.4. Rok 1973.....	26
4.4.1. Přehled vysílání dne 25. února 1973.....	26
4.4.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1973.....	27
4.4.3. Televizní noviny.....	28
4.4.3.1. Lístek z vojny – Únorová štafeta.....	28
4.4.3.2. Slavnostní koncert v Národním divadle.....	29
4.4.3.3. Interpretace.....	29
4.5. Rok 1978.....	29

4.5.1. Přehled vysílání dne 25. února 1978.....	29
4.5.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1978.....	30
4.5.3. Televizní noviny.....	31
4.5.3.1. Ledový vodopád.....	31
4.5.3.2. Interpretace.....	31
4.5.4. <i>My s písní přišli k vám</i>	31
5. OSMDESÁTÁ LÉTA.....	32
5.1. <i>Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 80. letech</i>	32
5.2. <i>Historie Československé televize</i>	32
5.3. <i>Rok 1983</i>	33
5.3.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1983</i>	34
5.3.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1983</i>	34
5.3.3. <i>Televizní noviny</i>	35
5.3.3.1. <i>Nový hotel Rakovník</i>	35
5.3.3.2. <i>Finské odbory</i>	36
5.3.3.3. <i>Mostecká věž</i>	36
5.3.3.4. <i>Orchideje</i>	36
5.3.3.5. <i>Manifestace Plzeň</i>	36
5.3.3.6. <i>Interpretace</i>	37
5.3.4. <i>A tehdy padal sníh</i>	37
5.4. <i>Rok 1986</i>	39
5.4.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1986</i>	39
5.4.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1986</i>	39
5.4.3. <i>Televizní noviny</i>	40
5.4.3.1. <i>Výpis jednotlivých událostí</i>	40
5.4.3.2. <i>Interpretace</i>	43
5.4.4. <i>Václava Kašpara den pátý</i>	43
5.4.5. <i>Jsou připraveni</i>	44
5.5. <i>Rok 1987</i>	44
5.5.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1987</i>	44
5.5.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1987</i>	45

5.5.3. <i>Televizní noviny</i>	46
5.5.3.1. Výpis jednotlivých událostí.....	46
5.5.3.2. Interpretace.....	48
5.6. <i>Rok 1989</i>	48
5.6.1. <i>Přehled vysílání dne 25. února 1989</i>	48
5.6.2. <i>Interpretace vysílání dne 25. února 1989</i>	50
5.6.3. <i>Televizní noviny</i>	51
5.6.3.1. Výpis jednotlivých událostí.....	51
5.6.3.2. Interpretace.....	53
5.6.4. <i>Kronika našeho života</i>	54
6. VÝSLEDNÉ SHRNU TÍ	56
ZÁVĚR	57
SUMMARY	58
POUŽITÁ LITERATURA	61
SEZNAM PŘÍLOH	64
PŘÍLOHY	65

Úvod

V této práci je rozebrán historický vývoj Československé televize v souvislosti s mocenským působením vládnoucí Komunistické strany Československa. Na příkladu vysílání prvního programu Československé televize jsou zde přiblíženy totalitní metody kontroly a ovládání médií.

Každá kapitola práce je konstruována ve čtyřech rovinách. Nejprve je uveden stručný přehled historických změn ve zkoumaném desetiletí s přihlédnutím k politickým změnám v KSČ a státě. Následuje historický přehled vývoje v Československé televizi s důrazem na působení komunistické strany. Jako další je zařazen přepis televizního programu daného roku a přepis vybraných dochovaných relevantních pořadů. Poslední uvedenou rovinou je interpretace tohoto materiálu ve vztahu k předmětu zkoumání.

Z této koncepce vybočuje první kapitola, která je definicí a shrnutím Vítězného února, tedy komunistického převratu.

Práci je třeba číst chronologicky, aby se čtenář seznámil se všemi relevantními historickými událostmi.

Zařazené roky byly vybrány s ohledem na kulatá výročí Vítězného února a na podstatné události, které ovlivňovaly vývoj v komunistické straně a státě. Konkrétně se jedná o roky 1954 (zahájení pravidelného vysílání Československé televize), 1958 (10. výročí Vítězného února), 1961 (období po přijetí nové ústavy), 1963 (15. výročí Vítězného února, počátky politického tání v kultuře), 1968 (20. výročí Vítězného února, rok Pražského jara), 1970 (období ovlivněné nastupující normalizací), 1973 (25. výročí Vítězného února), 1978 (30. výročí Vítězného února, rok po vzniku Charty 77), 1983 (35. výročí Vítězného února), 1986 (období krátce před začátkem hospodářské přestavby), 1987 (období po začátku hospodářské přestavby) a 1989 (období před pádem režimu). U každého zkoumaného roku je nejprve uvedena historická „kotva“ pro přiblížení historických souvislostí.

Shromáždění potřebných informací komplikovala nedostupnost mnoha původních pramenů. V archivu České televize je uložena jen část z vysílaných programů. Dle informací pracovníků archivu totiž v minulém režimu nebyla vždy vůle pořady archivovat. Další překážkou výzkumu byl fakt, že pořady často nejsou zařazeny dle dne vysílání, ale dle období svého vzniku. V některých případech tedy nebylo možné identifikovat správný díl vysílaného pořadu. Práce je založena na zkoumání obrazových záznamů i písemných pramenů dochovaných v archivu.

Práce je primárně zaměřena na pořady vytvořené televizním studiem Praha, protože jich je procentuálně nejvíc a nejčitelněji se na nich podepsaly nástroje totalitního působení.

Zvláštní důraz je kladen na hlavní večerní zpravodajskou relaci. Vzhledem k unikátnímu postavení zpravodajství mezi mediálními žánry se jedná o nejlépe interpretovatelný materiál ke studiu. Dále jsou v práci uvedeny pořady, které se týkají událostí Vítězného února, jeho oslav a jsou z hlediska předmětu zkoumání relevantní.

Práce zkoumá pouze vysílání v den 25. února. Ve výroční den je větší pravděpodobnost, že sledované faktory a trendy budou snáze čitelné. Součástí práce tedy není komparace s vysíláním v ostatní dny.

V závěru jsou shrnuty obecné trendy stran metod působení totalitní moci na Československou televizi a proměny tohoto působení v čase.

1. Vítězný únor

Vítězným únorem jsou nazývány politické události odehrávající se ve dnech 20. – 25. února 1948. Jednalo se o převzetí faktické i formální moci v Československu komunisty, jako vyústění dlouhodobého mocenského střetnutí nekomunistických a komunistických stran v Národní frontě.

1.1. Politická situace na území Československa v letech 1945 – 1948

Politickým základem nového lidově demokratického režimu v osvobozeném Československu byla Národní fronta jako koalice šesti politických stran. Kromě čtyř českých stran – lidové, národně socialistické, sociálně demokratické a komunistické – ji tvořily dvě strany slovenské – demokratická a komunistická. Po roce 1946 vznikly ještě dvě další slovenské strany – Strana práce a Strana Slobody. [Kaplan, 1997, s. 11].

Všechny uvedené strany přijetím tzv. Košického vládního programu akceptovaly koncepci přechodu k socialismu a o orientaci na východ [Rupnik, 2002. s. 192]. Národní fronta tak byla demokracií bez opozice. [Rupnik, 2002. s. 198].

V průběhu let 1945 – 1948 docházelo ke zostřování konfliktu mezi komunistickými a nekomunistickými stranami. Postupně začalo docházet k izolaci komunistické strany uvnitř Národní fronty, protože ostatní strany se spojovaly v hlasování proti ní. KSČ na to reagovala snahou o rozšíření Národní fronty o společenské organizace, jako byly například odbory, které

kontrolovala a získala by tak více hlasů ve svůj prospěch. V tomto však neuspěla. [Kaplan, 1997, s. 167 - 220]

Únorový konflikt byl vyústěním a jakýmsi vyvrcholením politického vývoje přinejmenším posledního půl roku. V plánech komunistického vedení figurovalo dosažení monopolní moci na předním místě již od konce války, ale skutečnou ofenzívu zahájilo v létě 1947. Komunisté se připravovali jak na cestu parlamentní ve volbách, tak na konflikt mimovolební a mimoparlamentní, převedený „na ulici“. [Kaplan, 1997, s. 522]

1.2. Únorová krize

Krizi v Národní frontě odstartovala demise nekomunistických ministrů jako odpověď na neochotu komunistické strany podřídit se rozhodnutí vlády. Odstupující ministři předpokládali, že tímto krokem donutí vládu padnout a v nových volbách dojde k reorganizaci a přeobsazení ministerstev. [Kaplan, 1997, s. 332.] Nepočítali však s tím, že je ministři sociální demokracie nepodpoří a zůstanou i nadále ve vládě. Vláda proto měla stále potřebnou většinu k pokračování v činnosti a komunisté jako řešení začali prosazovat obsazení uvolněných pozic „svými“ kandidáty – členy jiných stran, kteří sdíleli jejich vizi státu. [Kaplan, 1997, s. 361 a 437]

Členové nekomunistických stran celou dobu krizi chápali jako krizi vládní a hledali řešení v intencích Národní fronty. Naproti tomu komunisté se této situace chopili jako šance vyvolat krizi celého demokratického systému. [Kaplan, 1997, s. 540].

Krize skončila 25. února, kdy byl prezident Beneš de facto přinucen přijmout demisi odstupujících ministrů a komunistům se tak otevřela cesta k monopolní moci. [Kaplan, 1997, s. 497 - 518]

2. Padesátá léta

V průběhu padesátých let docházelo k zakládání a upevňování monopolního postavení komunistů ve vládě. Byly zcela zlikvidovány nekomunistické strany a došlo k celkové přestavbě společenského uspořádání podle představ komunistů.

2.1. Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 50. letech

Po státním převratu v únoru 1948 procházela československá společnost rychlými a rozsáhlými

změnami, které byly činěny v souladu s rozhodnutími komunistické strany, jež nastolila svou monopolní moc. [Kaplan, 2007, s. 5]. Komunisté uskutečňovali vlastní představu o sociálním uspořádání společnosti. [Kaplan, 2007, s. 9]

Vykonavatelé státního převratu se krátce po jeho provedení soustřeďovali především na ovládnutí všech důležitých článků státní správy a samosprávy a na ochromení a rozkladu svých politických odpůrců. [Kaplan, 2007, s. 30]. Převzetí moci komunisty bylo tak snadné díky tomu, že ovládali Bezpečnost a ministerstvo vnitra (a tedy de facto bezpečnostní složky). Navíc jim veřejně vyjádřilo podporu velké množství občanů, i když mezi nimi byli tací, které k této podpoře vedl strach či tlak dobové atmosféry. [Kaplan, 1997, s. 540]

Většina korektur společenského řádu měla sloužit k upevnění monopolní moci [Kaplan, 2007, s. 31]. Například jedním z prvních úkolů komunistů byla likvidace zájmových organizací, které svou strukturou a svým principem monopolizaci moci odporovaly. Byly totiž možným místem vzniku legální opozice. [Kaplan, 2007, s. 44]. Spor o postavení zájmových organizací ve společnosti a jejich poměr k monopolní moci se vyvíjel jako jeden z nejdůležitějších problémů mocenského systému a politického dění české společnosti i v 60. letech. [Kaplan, 2007, s. 48]

Přestavbou prošel také právní řád, justice směřovala k „třídní justici“ – měla dopadat na buržoazii, bývalé vysoké státní úředníky i vysoké církevní hodnostáře. [Kaplan, 2007, s. 64]

Československý stát byl v období komunistické vlády přímým nebo nepřímým vlastníkem všech podniků bankovního a pojišťovacího sektoru, obchodních i komunálních organizací, družstev, kulturních a osvětových zařízení. [Kaplan, 2007, s. 91]. Komunistické a vládní instituce považovaly kulturní zařízení za důležité k uspokojování potřeb obyvatel, ale zejména je využívaly jako politický nástroj k propagaci svého režimu, ideologie a záměrů. [Kaplan, 2007, s. 25]

Téměř ze dne na den rozbili komunisté strukturu tisku. Omezili také dovoz zahraničního tisku a zakázali jeho volný prodej. Nadále vycházely v původním nákladu komunistické deníky a deníky zájmových organizací politicky ovládaných komunisty. [Kaplan, 2007, s. 48]

V roce 1953 byla zavedena předběžná cenzura zřízením Hlavní správy tiskového dohledu. [Kaplan, 2007, s. 50]. Hromadné sdělovací prostředky přestaly plnit jednu politicky nejdůležitější část svého společenského poslání – poskytovat pravdivé informace o jevech domácího i zahraničního života. [Kaplan, 2007, s. 52]

Novináři se měli zcela bez výhrad řídit oficiální politikou strany a podporovat ji. [Kaplan,

2007, s. 50]. Zaniklo svobodné veřejné mínění. [Kaplan, 2007, s. 55 -56]

2.2. Historie Československé televize

Veřejné experimentální televizní vysílání začalo dne 1.5.1953, od 25. února roku 1954 pak Československá televize (ČST) vysílala pravidelně. Zpočátku se vysílalo pouze tři dny v týdnu. [Cysařová, 1996, s. 11] V začátcích existovalo pouze 500 radiových přijímačů s obrazovkou formátu větší pohlednice. [Cysařová, 1998, s. 7]. Od roku 1958 vysílala televize každý den ze 3 studií (Praha, Ostrava, Bratislava), v následujících letech přibyly ještě vysílače Brno a Košice. [Cysařová, 1998, s. 9]

Počet koncesionářských poplatků skokově narůstal. V roce 1954 jich bylo již 3.833, v roce 1955 32.119, v roce 1956 79.934, v roce 1957 172.782, v roce 1958 327.861, v roce 1959 518.987. V roce 1961 překročil počet majitelů televizorů jeden milion. [Bauman, Kejha, Michalec, 1963, s. 26]

V dobách svého vzniku ČST právně spadala pod Československý rozhlas, 29.11. 1957 však došlo ke zřízení Československého výboru pro rozhlas a televizi a došlo k rozluce na dvě samostatné jednotky – Československou televizi a Československý rozhlas [Cysařová, 1996, s. 14]. Prvními stálými programovými zaměstnanci tak byli pracovníci rozhlasu. [Cysařová, 1996, s. 22].

I přesto, že podřízenost televize komunistické straně byla jasně daná, při počáteční personální nouzi nebylo členství v KSČ pro práci v televizi podmínkou. Situace se vyostřila v roce 1958, při třídně politických prověrkách. Zkušených pracovníků již bylo více, a proto byly prověrky přísnější i v televizi. [Cysařová, 1996, s. 22].

V padesátých letech dominovala provozu televize absolutní technická nedostatečnost. První tvůrci ohledávali terén nového telekomunikačního média, jeho specifický jazyk. [Cysařová, 1999, s. 6].

Z počátku televize přejímala rozhlasové žánry, například první televizní zpravodajství bylo totožné s rozhlasem a bylo vysíláno pod názvem *Posloucháte Rozhlasové noviny*. *Televizní noviny* byly vysílány až od roku 1958. [Cysařová, 1996, s. 40].

Žánrově nebylo v prvních letech televizní vysílání příliš pestré, převažovaly zpravodajské programy, záznamy divadelních inscenací, besedy a rozhovory.

Záznamy divadelních her v televizi dominovaly nad původní televizní tvorbou až do roku 1960

[Cysařová, 1996, s. 34].

2.3. Rok 1954

V tomto roce v den 25. února televize nevysílala.

2.4. Rok 1958

Jedná se o rok 10. výročí komunistického převratu.

2.4.1 Přehled vysílání dne 25. února 1958

Vysílání začínalo až v podvečerních hodinách. V 17:30 byl zařazen pořad Vysílání pro starší děti s názvem *Rozhodný krok*. Jednalo se o pásmo k 10. výročí Vítězného února.

Poté následoval v 18:55 *Přehled večerních pořadů* a o pět minut později *Televizní noviny*.

Od 19:30 byl na programu sovětský film natočený podle knihy A.N. Ostrovského „Jak se kalila ocel“ s názvem *Pavel Korčagin*.

Od 21:00 byl vysílán pořad *Za našich mladých let*, kde vzpomínali Pavel Kohout a Karel Kyncl. Vysílání uzavíraly *Televizní noviny*.

Toto vysílání bylo shodné pro Prahu i Ostravu, v Bratislavě běžel částečně jiný program.

2.4.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1958

Z průběhu vysílání nebyl dochován žádný z pořadů, proto je v této kapitole sekce interpretace založena pouze na zveřejněném programu.

Jako první je zařazen pořad k 10. výročí Vítězného února. Začínal přímou reportáží z Musea Klementa Gottwalda v Praze, kde se shromáždily děti ze školy v Praze 10, aby zde složily pionýrský slib. Součástí byla také beseda s komunistickým funkcionářem a spolupracovníkem K. Gottwalda Františkem Nečáskem o mládí prvního dělnického prezidenta - Klementa Gottwalda. Na závěr vystoupila skupina Čs. Státního souboru písní a tanců. Je tedy demonstrována důležitost tohoto výročí pro komunistickou stranu. Prosovětskou orientaci lze doložit zařazením sovětského filmu *Pavel Korčagin* do hlavního vysílacího času. Z programové skladby je zajímavý příspěvek autorů Karla Kyncla a Pavla Kohouta. Oba patří mezi disidenty, kteří vizi komunismu z počátku podporovali, ale poté se proti režimu postavili.

3. Šedesátá léta

V průběhu šedesátých let došlo k převratným událostem ve státě i komunistické straně. V období takzvaného Pražského jara v letech 1967-1968 došlo k uvolnění komunistického režimu. Po vpádu okupačních vojsk v srpnu roku 1968 naopak nastoupilo tvrdé utužování režimu a omezování práv a svobod občanů, takzvaná normalizace.

3.1 Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 60. letech

V roce 1960 byla přijata nová ústava, ve které byla pevně zakotvena vedoucí úloha KSČ ve státě. Komunisté již na počátku 60. let dosáhli politické apatie obyvatelstva, ovšem v roce 1968 zvolení Alexandra Dubčeka do funkce prvního tajemníka ÚV KSČ iniciovalo jisté uvolnění ideologických bariér. Do druhé poloviny 60. let tak vstupovala československá společnost s vírou v možnost změny. [Končelík etc. 2010, s. 136]

Od poloviny 60. let sílilo volání po reformách. [Končelík etc. 2010, s. 177]. V průběhu IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů v červnu 1967 byly vzneseny požadavky na svobodu projevu. [Končelík etc. 2010, s. 179]. ÚV KSČ reagovalo represí.

Protest proti socialistickému životnímu stylu nesla především mladá generace. [Končelík etc. 2010, s. 180]. Po dosazení Alexandra Dubčeka do funkce prvního tajemníka ÚV KSČ začal tzv. obrodny proces. [Končelík etc. 2010, s. 181].

Politickým programem nového reformního vedení, v jehož čele byl Alexandr Dubček, se stal Akční program KSČ z 5. dubna 1968 [Končelík etc. 2010, s. 184]. Již na počátku léta však faktický vývoj v zemi předběhl tímto programem přinášené inovace a požadavky občanů v té době byly daleko revolučnější. [Končelík etc. 2010, s. 184].

26. června 1968 došlo ke zrušení cenzury, čímž KSČ ztratila svou v ústavě ukotvenou vedoucí úlohu v řízení médií. Tento fakt byl v konečném důsledku jedním z důvodů vojenské intervence, ke které došlo v noci na 21. srpen 1968. [Končelík etc. 2010, s. 188].

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy byli nejvyšší představitelé Československa nuceni podepsat Moskevský protokol, který zavazoval KSČ k podpoře intervence a k ústupu od reform. [Končelík etc. 2010, s. 192 - 193].

Následovaly masivní personální čistky ve vládě i společnosti čímž prakticky odstartovalo nové období trvající až do pádu režimu v roce 1989 – normalizace. Nové vedení, které se moci ujalo

v dubnu 1969, chtělo konsolidovat komunistický režim a obnovit kontrolu společnosti. Byla znovuzavedena cenzura, ke zlomení všeobecného odporu využili komunisté policejní represii a existenční tlak. [Končelík *et al.* 2010, s. 193 - 196].

60. léta byla v poválečném vývoji Československa obdobím nepřetržitých změn, které pronikaly životem celé společnosti. [Kaplan, 2008, s. 28].

3.2. Historie Československé televize:

Základní mocenské nástroje řízení televize byly v 60. letech určeny především „Usnesením ÚV KSČ o stavu a nových úkolech Československé televize k ostatním kulturním institucím“ z roku 1960, Statutem televize (15.11.1963, vláda schválila statut ČST upravující její vnitřní uspořádání), zákonem o ČST (31.1.1964, základní právní postavení televize), „Usnesením 97. schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 2.2.1965“ a následně usnesením ÚV KSČ „O stavu, činnosti a úkolech Československé televize“ z roku 1965. [Cysařová, 1996, s. 24]

Komunistická strana viděla v televizi mocný nástroj masové politické práce v boji za vyspělou socialistickou společnost, za odstraňování rozdílů mezi městem a vesnicí a při vytváření předpokladů pro postupný přechod ke komunismu [Cysařová, 1996, s. 27.]

Československá televize se však v prvních patnácti letech své existence stále vymykala instrukcím, tezím a usnesením komunistické strany [Cysařová, 1996, s. 30].

Nedostatky v „politicko-ideové a odborné úrovni“ pracovníků televize nutno připsat jejich oscilaci mezi snahou o kultivovanost programu a požadavky aparátu KSČ, ministerstva vnitra a jím řízené Hlavní správy tiskového dohledu. [Cysařová, 1996, s. 27].

První výrazný konflikt s komunistickou stranou vypukl v počátcích 60. let po vyslání reportáže Otty Bednářové Volba povolání, kde autorka kritizovala preferenci třídních aspektů před prospěchem a nadáním při přijímání žáků do škol. [Cysařová, 1996, s. 28].

Pracovníci Hlavní správy tiskového dohledu byli poté dosazeni do všech televizních redakcí, nejvíce do zpravodajství. Bez jejich razítka se pořad nesměl vysílat. [Cysařová, 1996, s. 32].

V umělecké tvorbě bylo nejvíce pod ideologickým drobnohledem literárně dramatické vysílání. Slovo totiž čitelněji nese význam než tón nebo pohyb. [Cysařová, 1996, s. 33]. S postupem 60. let byl přesto poměr klasických a ideologických televizních her vždy ve prospěch kvality. [Cysařová, 1996, s. 33-34]. Hry poplatné době byly stále v menšině. [Cysařová, 1996, s. 35]

Televizní publicistika vznikala až na konci padesátých a na počátku šedesátých let. Jako první

byly natáčeny zahraniční komentáře, v roce 1965 pak byl vysílán první vnitropolitický komentář *Tváří v tvář*. [Cysařová, 1996, s. 40].

Již v průběhu 60. let měla televize několik programových úseků - politicko zpravodajský program (Televizní noviny, politické programy, tělovýchovné a branné programy), umělecký program, program pro děti a mládež (redakce pro školy, redakce Vlastovky, umělecké programy pro diváky od 16 let) a televizní filmovou tvorbu. [Bauman, Kejha, Michalec, 1963, s. 40-46]

V padesátých a šedesátých letech také vznikaly mezinárodní organizace pro vzájemné přejímání a výměnu pořadů. Příkladem může být Eurovize (červen 1954) či Intervize (únor 1961, organizace televizí socialistických zemí). [Cysařová, 1996, s. 53].

Na konferenci KSČ 28. a 29. února 1968 žádali zástupci ČST o uvážení, zda má vůbec existovat Ústřední publikační správa a žádali programovou a ekonomickou samostatnost. [Cysařová, 1998, s. 9]. V usnesení z 21. června 1968 uznala vláda právo na veřejně projevený vlastní názor. [Cysařová, 1998, s. 10]. Ovšem zpravodajové a publicisté odepsali cenzuru již během února [Cysařová, 1998, s. 11]. Vyhlášení vlády tak silně pokulhávala za skutečnými požadavky společnosti, které se vyvíjely vpřed.

V únoru a březnu se staly průvodním jevem vysílání programové změny. Program byl měněn ze dne na den, mnohdy z hodiny na hodinu. Byl protahován dlouho do noci pro aktuální zachycení událostí, pro zařazení dosud trezorových i nově vytvořených dokumentů a publicistiky. [Cysařová, 1998, s. 11]. Pohotovým programem tak televize na jaře 1968 sehrála nezastupitelnou roli. [Cysařová, 1998, s. 12].

Po podepsání Moskevského protokolu, který obsahoval závazek ovládnutí sdělovacích prostředků, byla média na prvním místě v kádrových opatřeních a likvidaci svobody slova a projevu. [Cysařová, 1998, s. 17 -18]. Zásahy se týkaly především ústředních ředitelů Československé televize (Jiří Pelikán) a Československého rozhlasu (Zdeněk Hejzlar). Oba byli ze svých pozic 25. 9. 1968 odvoláni. [Cysařová, 1998, s. 18].

Komunistická strana dále vydala pokyny, že se mají sdělovací prostředky (a zvláště televize) vystříhat politické publicistiky, mají vysílat v souladu s vládní politikou a do vysílání zařazovat více lidové zábavy, aby přispívaly k ovzduší klidu a pohody ve státě. [Cysařová, 1998, s. 30]

Období 60. let lze tedy ve zkratce definovat jako dobu formování kritické televizní publicistiky a zpravodajství, dobu konfliktů s vedením komunistické strany i dobu vysoké úrovně umělecké televizní tvorby. Československá televize již byla rovnocenným partnerem ostatních médií a

podílela se na liberalizaci společnosti. [Cysařová, 1999, s. 6].

V 60. letech bylo prioritou ústředního ředitele Jiřího Pelikána „otevření televizních oken do světa“, proniknutí televize za západní hranice – výměna programů, šotů i vytvoření podmínek pro zahraniční televizní štáby. [Cysařová, 1998, s. 63]

V období Pražského jara zúročili televizní tvůrci své předešlé zkušenosti v několika měsících svobody projevu. Televize se stala svou audiovizuální působností až do 21. srpna 1968 nejúčinnějším sdělovacím prostředkem. [Cysařová, 1999, s. 6]

Od 21. srpna do 4. září 1968 převzal hlavní úlohu technicky pohotovější rozhlas, ČST vysílala po obsazení okupanty z náhradních stanovišť. [Cysařová, 1999, s. 6]

Od září 1968 do července 1969 byly postupně likvidovány progresivní televizní pořady a utlumena tvůrčí činnost jejich autorů. Byla znovuzavedena cenzura. [Cysařová, 1999, s. 6]

Léta 1969 – 1970 jsou počátkem vysílání propagandistických pořadů ve spolupráci s ministerstvem vnitra. Ústředním ředitelem se dne 6. 8. 1969 stal Jan Zelenka, který spolu s vedením ČST zlikvidoval reformní televizní pracovníky i mnohá televizní díla. [Cysařová, 1999, s. 6]

3.3. Rok 1961

Jedná se o období po přijetí nové ústavy, v níž byla pevně zakotvena a zlegalizována vedoucí úloha komunistické strany.

3.3.1. Přehled vysílání dne 25. února 1961

Jako první byl od 15:00 vysílán pořad *Intervize Mistrovství světa v krasobruslení a tancích na ledě pro rok 1961*, volné jízdy tanečních párů. Jednalo se o přímý přenos ze Zimního stadionu v Praze.

Následoval *Pionýrský polyekran* v 17:30 jako přenos z Bratislavy, poté pětiminutový *Přehled večerních pořadů* a od 19:00 *Televizní noviny*.

V 19:30 začínal pravidelný zahraničně politický komentář *K mezinárodním událostem*, následoval hudební pořad *Písničky kolem nás* a od 20:00 pokračoval odpolední přenos *Intervize Mistrovství světa v krasobruslení a tancích na ledě pro rok 1961*, tentokrát volné jízdy mužů.

Po skončení přenosu uzavíraly denní program *Televizní noviny*.

Ostrava i Bratislava mají částečně shodný program, částečně svůj vlastní. Ostravský vysílač od

15:00 do 17:30 vysílal program z Prahy (tedy *Mistrovství světa v krasobruslení*), od 17:30 do 18:55 přenášel program z Bratislavy (tedy *Pionýrský polyekran* a *Televizna univerzita*) a od 18:55 pokračoval pražským vysíláním. Bratislavský vysílač vysílal 15:00-17:30 a 19:00 až do konce vysílání pořady z Prahy, v mezidobí vysílal své vlastní pořady – od 17:30 to byl *Pioniersky polyekran* (tento pořad převzala i Praha), následovaný od 18:30 *Televíznou univerzitou* a následně *Prehľadom večerných programov*.

3.3.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1961

V televizním programu 25. února tohoto roku dominují zpravodajské pořady a přímý přenos mistrovství světa v krasobruslení. Krátká doba vysílání souvisí s teprve se rozvíjející technickou zdatností televize a postupnou tvorbou nových primárně televizních žánrů. Televizní vysílání v tomto roce je také ovlivněno mistrovstvím světa v krasobruslení, které se odehrávalo v Praze. Jinak by zřejmě byly vysílány i pořady k Vítěznému únoru.

3.3.3. Televizní noviny

Z *Televizní novin* z 25. února tohoto roku se dochovaly pouze dva šoty. Televizní šoty nebyly v archivu dostupné i se zvukovou stopou, text je získán z přepisu mluvené části. Texty k reportážím připravovali sami redaktoři, při předávání materiálu do archivu byly přiloženy. Nelze určit pořadí ani celkový počet šotů. Následují přepisy původních komentářů k jednotlivým šotům.

3.3.3.1. Beseda o Kubě

Mezi členy cínárny hostivařského závodu Kablo přišel spisovatel Norbert Frýd. Vyprávěl jim o svých zážitcích z nedávné návštěvy Kuby, kde se zúčastnil oslav 2. výročí osvobození Kubánské republiky od batistovského režimu. Velkému zájmu se těšily fotografie z přehlídky ozbrojených sil v Havaně. Vyprávění Norberta Frýda o životě a práci kubánského lidu, o jeho přípravách na obranu vlasti a o boji kubánské vlády s negramotností, prohloubilo sympatie účastníků besedy s lidem Kubánské republiky.

3.3.3.2. Dětská tajemství: Děti k MDŽ

Ještě několik týdnů zbývá do prvního jarního dne a přesto už v Praze rozkvetly pestré zahrádky.

To děti z družiny v Růžové ulici připravují dárky k mezinárodnímu dni žen. Aby prvňáčci přání pro maminku nepokazili, každý si napřed nacvičí svůj podpis na tabuli. Na 8. března jsou pozvány maminky na malou výstavu, aby si přišly najít své podobizny. Starší školáci - a nejen děvčata, i chlapci - šijí jehelníčky a záložky do knih, a v zápalu práce si ani neuvědomují, že to není jen hra, že se tím učí pracovat s různými materiály. I z moduritu se někdy podaří vymodelovat pěknou brož nebo figurku. Ale nejsou to jen maminky, kdo obklopuje děti láskou a péčí. Co se jen za celý den natrápí soudružky učitelky vedoucí družin a kolik práce mají soudružky uklízečky....Pro ně připravují starší děti v klubu sádrové plakety s mírovým znakem a podívejte se, jak se jim práce daří. Vychovatelky v Růžové ulici dokázaly vytvořit dětem druhý domov. A dobré prostředí pro své děti, to je to nejdůležitější, co si mohou maminky k 8.březnu přát.

3.3.3.3 Interpretace

První šot demonstruje typické zájmové okruhy komunistických médií – spřátelený stát (Kuba), preferovaná společenská třída (dělníci), sounáležitost se „socialistickým bratrem“.

Témata probíraná v besedě jsou ve své podstatě silně nesouvisející (negramotnost, přehlídka ozbrojených sil), v jejich zařazení tak lze spatřovat zásah propagandy zdůrazňující snahu o „celkovou“ péči o blaho občana. Komunistická strana má na srdci nejen vzdělání všeho lidu, ale i možnosti jeho obrany.

Ve druhé reportáži je vyzdvížena nutnost správného vedení výchovy dětí již od dětství, a tedy de facto jejich správnou kontrolu a směřování k hodnotám socialismu. Dále je zdůrazněna kolektivnost a fakt, že každý má své místo. Nejen rodina je základ státu (jak tomu bylo dříve), ale základem jsou především kolektivní výchovné instituce. Matky by se neměly samy pokoušet o socialistickou výchovu svého dítěte, protože jsou k tomu státem určené instituce s odborným dohledem.

Ani v jednom dochovaném šotu není zmínka o výročí Vítězného února, přesto v obou zaznívá propaganda. Dle struktury lépe dochovaných zpravodajských relací se lze domnívat, že se jedná o zprávy vysílané v druhé polovině televizních novin.

3.4. Rok 1963

V roce 1963 se slavilo 15. výročí komunistického vítězství. Zároveň se jedná o předzvěst

politického tání, zatím pouze v kultuře.

3.4.1. Přehled vysílání dne 25. února 1963

V pondělí 25. února 1963 začínalo vysílání v Praze v 18:00 ostravským příspěvkem *Televizní kurs angličtiny* pro začátečníky, následoval přenos z Bratislavy *Patnáct let* (televizní pásmo věnované 15. výročí Února). Následující dva pořady byly také vysílány z Bratislavy - pořad o počasí *Jaké bude počasí?* a *Přehled pořadů*. Od 20:00 byly vysílány *Televizní noviny* z Prahy. Od 20:35 následoval košický program *Motýli*, což byla původní televizní inscenace hry, v níž účinkovali členové Státního divadla v Košicích. Vysílání uzavíraly ve 22.05 *Televizní noviny* z Prahy.

3.4.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1963

Ve vysílání z toho roku je zřejmá snaha o glorifikaci Vítězného února, neboť je mu věnovaný samostatný pořad. Bohužel se nedochoval a nelze ho tedy blíže rozebrat.

Zároveň se již také objevují pořady edukativního charakteru, televizní program byl zaměřen i na výchovu dětí a mládeže. Československá televize postupně rozvíjela „televizní školu“ – široké plénum pořadů zaměřených na prohlubování znalostí a vědomostí mládeže i předškolních dětí.

Převážnou část vysílání v tento den zajišťovala slovenská televizní studia.

3.4.3. Televizní noviny

V tomto roce se v den 25. února dochovaly pouze dva šoty z *Televizních novin*. Nelze určit celkový počet šotů ani konkrétní pořadí těchto dvou dochovaných. U každého dochovaného šotu je uveden přepis původního komentáře. Z šotů se dochoval pouze obraz, zvuková stopa chybí.

3.4.3.1. Nová třída v Moskvě

Už několik měsíců pracují Moskvané na výstavě nové třídy Novoarbatského projektu, který se stane důležitou tepnou hlavního města Sovětského svazu. Na Arbatském náměstí, kam vyústí nová třída, bylo třeba odstranit několik tříposchodových domů, které tu byly postaveny po požáru Moskvy v době Napoleonova vpádu. Moskvané se loučí s dávnou minulostí beze smutku. Vidí už moderní, rušnou a prostornou třídu, která tu vyroste do roku 1967. Projektuje se zde výstavba několika dvacetiposchodových budov, hotel pro dva a půl tisíce hostů, panoramatické

kino pro dva tisíce návštěvníků a další stavby. Novoarbatský projekt bude jedním z darů, které chystají sovětsí lidé svému hlavnímu městu k 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce.

3.4.3.2. Kongo - oslava Balubů

V těchto dnech měli Balubové v Elisabethvillu, hlavním městě provincie Katangy, svou první slavnost od června 1960, kdy Tshombe vyhlásil odtržení Katangy od Konga. Příslušníci tohoto kmene přivítali Iasona Sendweho, náměstka konžského ministerského předsedy a zároveň předsedu strany Balubakat, která organizovala jejich boj proti separatistické politice Tshombovy vlády. Tisíce Balubů, kteří museli opustit Elisabethville před řáděním Tshombových četníků, se vrátily do města, aby pozdravily svého zástupce v ústřední konžské vládě.

3.4.3.3. Interpretace

První příspěvek je zaměřený na událost v Moskvě. Lze ho tedy použít jako příklad prosovětské orientace. V reportáži je zřetelné budovatelské nadšení, s nímž se Moskvané vrhají do nových (nejen stavebních) příležitostí. Zároveň není třeba ohlížet se na minulost, protože pokrok má přednost. Tedy „kupředu, zpátky ni krok“.

Druhý šot opět ilustruje orientaci na ne-kapitalistické státy. Tvůrci zřejmě chtěli bezpečným způsobem ilustrovat mezinárodnost zpravodajství, diváky informovali i o zahraničním zpravodajství. Stále však pouze z „bezpečných“ států, aby nemohl být narušen obraz socialismu. Výhodou je nízká zajímavost tohoto příspěvku. Televizní noviny se tak mohou tvářit internacionálně bez rizika ideologického konfliktu.

3.5. Rok 1968

Rok 1968 je rokem velkých nadějí a snah o reformy. Jedná se o rok Pražského jara a také 20. výročí komunistické revoluce.

3.5.1. Přehled vysílání dne 25. února 1968

Nedělní vysílání začínalo v 9:00 hranou pohádkou *Tři stromy* v rámci Pohádkových divánků. Od 9:25 poté běžel pořad *Dobrodružství kapitána Cooka*, následovaný *Hofmanovými pohádkami* od 10:10.

V 11:10 byl zařazen pořad *Poštovní schránka*, na nějž navazovaly *Televizní noviny* vysílané od

12:10.

Po přestávce následoval od 15:00 pořad *Od Manin ke Strahovu* o vývoji, pokrokových tradicích a boji za sjednocení čs. tělesné výchovy.

Od 16:00 byl vysílán pořad *Schůzka v klubovně*, od 17:00 pak *Mladé obzory*. V 17:55 začínalo hokejové utkání *Dukla Jihlava – ZKL Brno*. V první přestávce uváděla televize *Večerníček*, v druhé *Televizní noviny*.

Večerní program pokračoval původní televizní hrou *Februárová noc* od 20:20, ve 21:35 na ni navazoval klavírní kvintet D dur Zdeňka Fibicha v rámci pořadu *Z české hudby*. Televizní vysílání bylo zakončeno Televizními novinami ve 22:10 a sportovním pořadem *Branky, body, vteřiny* ve 22:20.

3.5.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1968

Vzhledem ke dni vysílání je dopolední program orientován na dětského diváka. V celém vysílání v tomto dni je konstantně zastoupeno zpravodajství (v průběhu celého dne celkem třikrát). Velký prostor je věnován programům se sportovní tematikou – přenos ledního hokeje, pořad o tělesné výchově, setkání s účastníky zimních olympijských her.

Oslav výročí Vítězného února se týkala televizní hra *Februárová noc*, ve které účinkovali E. Horváth starší, J. Vrzala, M. Kolesár, J. Blanský a další. Režisérem byl E. Středňanský, scénáristou pak M. Hložek.

3.5.3. Televizní noviny

V roce 1968 se z večerního zpravodajství dochovaly celkem 4 šoty. Vzhledem k tomu, že televizní šoty nebyly v archivu dostupné i se zvukovou stopou, je text získán z přepisu mluvené části. Nelze určit pořadí ani celkový počet šotů.

3.5.3.1. Kanada - uranová horečka

Ve státě Ontario v Kanadě, na ploše několika tisíc akrů, vypukla dosud největší kontrolovaná těžební horečka v dějinách. Nově objevená bohatá ložiska uranu přilákala několik hodin po ohlášení stoky podnikavců. Už dnes uranová horečka přesáhla zlatou horečku na Yukonu před sedmdesáti lety.

3.5.3.2. Zemětřesení v Řecku

Obyvatelé na většině řeckého území byli v úterý v noci probuzeni silnými otřesy půdy, které trvaly 22 vteřin. Nejničivěji postihlo zemětřesení severoegejské ostrovy, zejména Ajos. Přes sedm tisíc obyvatel tohoto ostrova opustilo své příbytky z obavy před dalšími otřesy, které mohou vést ke zřícení poškozeného zdiva domů. Letadla dopravují do postižených oblastí krevní plasmu. Podle předběžných zpráv si zemětřesení celkem vyžádalo 19 lidských životů, počet raněných není zatím znám.

3.5.3.3. Milice na Hradě

První tajemník ÚV KSČ Alexandr Dubček milicionářům blahopřál k 20. výročí únorových událostí. Poděkoval všem také za příkladné plnění úkolů bojové, taktické i politické přípravy. V závěru svého vystoupení soudruh Dubček zdůraznil, že ústřední výbor vysoce oceňuje zásluhy, místo i poslání lidových milic i dnes. Při příležitosti včerejšího setkání příslušníků lidových milic na Pražském hradě byla některým jednotkám a příslušníkům propůjčena státní vyznamenání. Včerejší setkání ukončila přátelská beseda představitelů komunistické strany a vlády s milicionáři z celé republiky.

3.5.3.4. Laserová oční operace v USA

Devítiletá Christina Robertsová byla první pacientkou, která na Kolumbijské universitě v New Yorku podstoupila operaci oka provedenou pomocí obřího laseru. Toto zařízení, největší svého druhu na světě, vyoperovalo zcela přesně z oka blanku, která zůstala po předchozí operaci. Intenzita paprsku se před operací seřídila na listu papíru. Paprsek, kterým byla Christina operována, byl 3000krát jasnější než sluneční světlo.

3.5.3.5. Interpretace

První reportáž lze vnímat jako znak přicházejícího politického uvolnění. Jedná se o příspěvek z kapitalistického státu, který však nenese záporný náboj. Stejně tak reportáž poslední. Informace o operaci je významově neutrální a nezátížená ideologicky. V obou případech by bylo snadné změnit vyznění zprávy v neprospěch kapitalistických států, a fakt, že se tak nestalo, lze tedy uvést jako příklad snížení vlivu ideologické doktríny.

Třetí zpráva o Lidových milicích na Pražském hradě je vyzdvižením těch, kteří se zasloužili o

budování socialistického státu. Nese jasně propagandistický náboj. Odkazuje se také na výročí Vítězného února, kdy byly Lidové milice připraveny v záloze na případné komunistické převzetí moci silou.

4. Sedmdesátá léta

V průběhu 70. let docházelo k pokračování utuzování komunistického režimu. Lidé režim pasivně přijali a v soukromí unikali k náhražkovým aktivitám. Došlo však také k založení alternativní veřejné sféry, zejména v podobě uskupení Charta 77.

4.1. Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 70. letech

V lednu 1970 začala celková očista strany, kdy KSČ zahájila stranické prověrky a výměnu legitimací. [Končelík etc. 2010, s. 204] V prosinci bylo vydáno Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, v němž byl vyjádřen normalizační výklad události Pražského jara. Nejrepresivnější fázi završil XIV. sjezd KSČ v květnu 1971. [Končelík etc. 2010, s. 205]

Na helsinské konferenci v roce 1975 se Československo zavázalo respektovat základní lidská práva a svobody, ovšem tento závazek nesplnilo. [Končelík etc. 2010, s. 206]

V roce 1976 byli zatčeni členové hudební skupiny Plastic People of the Universe, což se stalo rozhodujícím impulsem pro založení občanské iniciativy Charta 77. Tato iniciativa sehrála podstatnou úlohu při formování politické opozice. [Končelík etc. 2010, s. 207].

Pomineme-li aktivity opozice, vládla v zemi normalizační každodennost. [Končelík etc. 2010, s. 207]

4.2. Historie Československé televize

Jako ústřední ředitel ČST byl 6. 8. 1969 dosazen Jan Zelenka, který již od počátku 70. let spolu s vedením televize vstřícně vyhovoval požadavkům komunistické strany. [Cysařová, 1998, s. 52].

ČST tak opět preferovala výměnu pořadů v rámci Intervize, vysílání významných výročí, oficiálních návštěv představitelů strany a vlády a vrátila se ke službě televizím Sovětského svazu. [Cysařová, 1999, s. 65].

Totalitní moc ovládla televizi již v první polovině 70. let a využívala ji jako propagandistický a mocensko-politický nástroj k zajištění své vlády nad společností. [Cysařová, 1999, s. 65]

Po okupaci sovětskými vojsky poklesl zájem o televizní zpravodajství (i když mu stále byla věnována pozornost) a do popředí se naopak dostala televizní zábava. [Cysařová, 1999, s. 61]. Hlavním úkolem televize po sovětské intervenci tak bylo vysílání zábavních, všeobecně vzdělávacích a dokumentárních pořadů. [Cysařová, 1999, s. 71].

Kolem roku 1970 došlo také k mocenským zásahům do uměleckého vysílání a začalo vyřazování „nevhodných“ inscenací z vysílání. [Cysařová, 1999, s. 66]

Ze zajímavostí lze zmínit existenci denního kontinuálního průzkumu sledovanosti televizního programu, který byl zahájen na počátku 70. let. [Cysařová, 1999, s. 60-61].

Dne 10. 5. 1970 zahájil vysílání 2. program. [Cysařová, 1999, s. 71].

V první polovině 70. let se televize stala výrobcem programu dle tak zvané společenské objednávky, byla poslušným nástrojem vedení komunistické strany. Tvorbu programu silně ovlivňuje autocenzura a četná stranická usnesení. [Cysařová, 1999, s. 6]

Druhá polovina 70. let se nese ve znamení nehybnosti a podřízenosti KSČ. [Cysařová, 1999, s. 6]

4.3. Rok 1970

Jedná se o rok silně ovlivněný nastoupivší normalizací.

4.3.1. Přehled vysílání dne 25. února 1970

Středeční vysílání začínalo v 8:55 vysíláním pořadu pro 1.-2. ročník základní devítileté školy v rámci televizního vysílání pro školy *Mamince*, následoval zemědělský pořad *Cestami zemědělského pokroku* a dvacetiminutový pořad *Nové knihy* od 9:40.

V 10:55 navazovalo vysílání pro 7. ročník základní školy *Pražské procházky*, v 11:15 *Televizní kurs chemie* a v 11:50 vysílání pro 7. ročník základní školy *Zavinil to Archimedes*.

Od 15:00 bylo v přímém přenosu vysíláno poslední utkání čtvrtfinálové skupiny Poháru mistrů evropských zemí v košíkové mužů. V 16:40 bylo vysíláno *Zpravodajství TN* a poté byl opakován *Televizní kurs chemie*.

V 17:20 začal pořad *Burza podniků*, následovaný vysíláním pro středoškoláky *Milujte a budete spaseni* o životě a dílu Boženy Němcové. Od 18:35 byly na programu *Oblastní Televizní noviny*, následované pořadem *Nové knihy*.

Večerní *Televizní noviny* byly vysílány od 19:00. V 19:30 začal pořad *Tváří v tvář* a od 19:50

byl vysílán druhý díl publicistického pořady *Minuty první* o únoru 1948 s odstupem dvou desetiletí s názvem *Jubileum*.

Ve 20:20 začínalo italsko-francouzské sociální drama *Stalo se v Turíně*. Vysílání uzavíraly ve 22:25 *Televizní noviny*.

4.3.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1970

V televizním vysílání tohoto dne jsou čteně zastoupeny pořady pro děti a mládež. Je jim věnováno prakticky celé dopolední vysílání, jeden pořad je zastoupen i v odpoledním vysílání. Tyto pořady sloužily ke vzdělávání a formování mládeže a k jejímu rozvoji.

Kromě zpravodajství jsou věnovány výročí Vítězného února dva pořady.

Od 19:50 je to druhý díl publicistického pořadu *Minuty první* s názvem *Jubileum*. Záznam tohoto pořadu se nedochoval, při jeho kategorizaci však lze vycházet z textu uveřejněného v časopisu *Týdeník Československé televize*: Druhý díl seriálu rekapituluje události, jak probíhaly v únorových dnech. Hovoří pamětníci, mezi nimi také ti, kteří seděli ve Sjezdovém paláci při historickém sjezdu závodních rad, kdy se 7860 delegátů vyjádřilo pro další znárodnování, socialistickou cestu a jen deset proti. Reakční strany ztrácely podporu veřejnosti i členstva a dostávaly se do izolace. Byly to dny, kdy se republika ocitla na křižovatce dějin. V pořadu lze vysledovat paralelu mezi šedesátým osmým rokem a rokem 1948. Situace se v mnohém opakovala. Po dvaceti letech, využívající obrodného procesu stran, se začaly na tomto procesu přiživovat elementy nepřátelské lidu, antisocialistické síly, jejichž cíle přes nejrůznější maskovací fráze, byly totožné s cíli reakce z roku 1948. [*Týdeník Československé televize*, 1970, s. 3]. Autorem tohoto pořadu byl Z. Lavička, režisérem M. Pavlinec.

Druhým ideologickým pořadem bylo drama *Stalo se v Turíně* z dějin italského dělnického hnutí. Režie českého znění L. Žáček, v českém znění J. Holý, J. Vinklář, F. Hanus a další.

4.3.3. Televizní noviny

Z *Televizních novin* roku 1970 se dochovalo šest následujících šotů. Všechny jsou dochovány pouze jako obrazový záznam, zvuk se nedochoval. Níže uvedené texty k jednotlivým reportážím připravovali sami redaktoři, při předávání materiálu do archivu byly přiloženy. Nelze určit pořadí ani celkový počet šotů.

4.3.3.1. Oslavy Února v Hradci Králové

Na počest 22. výročí Únorového vítězství se dnes sešli pracující i zástupci Lidových milicí, československé lidové armády a sboru Národní bezpečnosti na velké veřejné manifestaci. V úvodu vyslechli magnetofonový záznam části historického projevu Klementa Gottwalda a pak k shromážděným promluvil vedoucí tajemník Východočeského krajského výboru komunistické strany František Tesař. Kromě mnoha dalších hostů byli na čestné tribuně i zástupci sovětské armády a zástupci střední skupiny sovětských vojsk v Milovicích. Veřejné shromáždění bylo zakončeno Internacionálou. Potom se vydali pracující na manifestační pochod městem.

4.3.3.2. Slavnostní shromáždění – České Budějovice

V Jihočeském kraji vyvrcholily oslavy 22. výročí únorového vítězství slavnostním shromážděním v českbudějovické sokolovně. V úvodu přivítal doktor Jaroslav Hejna, tajemník Krajského výboru Komunistické strany Československa, především představitele střední skupiny vojsk sovětské armády. Poté promluvil Josef Michal, vedoucí tajemník okresního výboru strany, o výsledcích a dosahu vítězství třídy v Únoru 1948.

4.3.3.3. „99“ z Pragovky u Červoněnka

Vysočanský závod Autopraga v Praze. Zde v roce 1968 vznikl dnes již památný dopis „99“ zaměstnanců, adresovaný Komunistické straně Sovětského svazu a sovětského lidu. 99 komunistů závodu Autopraga v něm vyjádřilo úsilí pokračovat v osvědčené cestě Komunistické strany Československa na základě marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Dopis významně přispěl k formování zdravých sil ve straně. Jak známo, za to byli signatáři dopisu vystaveni urážkám a ponižování ze strany pravicových živlů. Dříve šikanování a hanobení dělníci jsou dnes zase mezi nejlepšími. Nemyslí vysoko, ví, že splnili úkol, a to je nejdůležitější. Včera večer pozval velvyslanec Sovětského svazu v Československu Stěpan Červoněnko Pragováky k přátelskému setkání u příležitosti 22. výročí Února. Setkání se zúčastnili mimo jiné i soudruzi Antonín Kapek, Vasil Bilak, Alois Indra a Jan Piller. Jménem Pragováků poděkoval soudruh Karel Lorenc za pozvání, ujistil sovětského představitele všestrannou podporou a vyjádřil přesvědčení, že přátelství a spolupráce mezi našimi národy se bude dále rozvíjet a upevňovat.

4.3.3.4. Ceny NVP k Únoru

V historické Brožíkově síni staroslavné Staroměstské radnice předal dnes odpoledne primátor hlavního města Prahy Ludvík Černý na slavnostním shromáždění ceny národního výboru hlavního města Prahy za rok 1969 nejlepším kolektivům i jednotlivcům ze všech oblastí společenského života. Ceny jsou výrazem uznání obětavé a poctivé práce pro stranu a společnost. Stalo se tak dnes, ve výroční den vítězství československého pracujícího lidu před 22 lety. Ceny obdrželo 8 kolektivů, mezi kterými bylo i vedení Divadla Na zábradlí a 10 jednotlivců, za ně můžeme jmenovat i národního umělce Františka Smolíka.

4.3.3.5. USA - Příprava posádky Apolla 13

Posádka Apolla 13 se v těchto dnech připravuje na svou měsíční pouť, kterou nastoupí 11. dubna. Kosmonauté James Lovel, Thomas Matingly a Fred Haise, předvádějí instalaci přístrojů, jenž zanechají na Měsíci. Na rozdíl od obou předchozích měsíčních výpravách, má posádka Apolla 13 přinést vzorky hornin také z podpovrchových vrstev Měsíce.

4.3.3.6. Egypt - významný archeologický nález

K jednomu z největších objevů v dějinách egyptologie došlo tento týden v Sakarah v horním Egyptě. Archeologická expedice hledající hrobku boha lékařství objevila při svém pátrání zcela neočekávaně ve skále vytesaný chrám staroegyptských bohů. Bylo zde nalezeno přes 200 popsaných tabulek a velké množství bronzových soch slunečního boha Hora. Předpokládá se, že tento významný nález objasní také dosud nevysvětlený kult posvátných krav z Memfis.

4.3.3.7. Interpretace zpravodajství

Téměř ve všech příspěvcích je evidentní snaha komunistické režimu o stabilizaci znovunastolené vlády „pevné ruky“. Po událostech Pražského jara bylo nutné znovu vybudovat neotřesitelnou pozici komunismu a potažmo i Sovětského svazu. Ve zprávách jsou proto hromadně vyzdvižováni a odměňováni ti, kteří zůstali věrní komunismu a nenechali se svést na špatnou cestu. Na obou zmíněných oslavách byli přítomni vojáci Sovětského svazu, který tímto demonstroval svou vojenskou převahu.

Třetí příspěvek by mohl sloužit za vzor komunistické propagandy. Hlavní hrdinové – dělníci-

komunisté – přes posměch a urážky reakce stáli za svým přesvědčením a hrdě se i v době oslabení komunismu hlásili k socialismu. Byli za to proto odměněni „velkým bratrem“ Sovětským svazem, ke kterému je třeba vzhlížet a snažit se „být jako on“. Správným a jediným možným cílem je proto být pevný ve svém přesvědčení a pracovat na vybudování nového a lepšího státu za shovívavého dohledu Sovětského svazu. Rok 1968 byl rokem svolání z řad společnosti. Otázkou je, nakolik šlo v případě dopisu „99 dělníků“ o reakci na prohlášení „2000 slov“.

Čtvrtá zpráva slouží k utužování podřízenosti a pracovitosti v obyvatelích. Je třeba poctivě a tvrdě pracovat, aby socialismus mohl vzkvétat. Každý je proto povinen napnout všechny síly a vložit svůj život ve služby socialismu. Tací, kteří splní svou soudružskou povinnost, pak budou po zásluze odměněni.

Z jednotné koncepce vybočují poslední dvě zprávy. Zajímavá je pátá zpráva o americkém vesmírném programu, která je podaná v neutrálním tónu. Nejednalo se o ideologicky nebezpečnou zprávu, neboť prvním kosmonautem byl zástupce Sovětského svazu. Nebylo tedy možné mu upřít prvenství.

Informace stran objevení archeologického nálezu byla zřejmě zveřejněna v závěru zpravodajství v kulturní části.

4.3.4. Pražské procházky

V dokumentárním pořadu zaměřeném na žáky 7. ročníků základních škol byla kultivovaně podána historie osídlení území Prahy.

Bylo zmíněno první osídlení, nejstarší historie, Karel IV, Jan Hus a pořad končí bitvou na Bílé hoře.

V pořadu se nevyskytovalo žádné ideologické zkreslení ani úprava skutečných událostí.

4.4. Rok 1973

Jedná se o 25. výročí komunistické revoluce. Zároveň je to období konsolidované normalizace.

4.4.1. Přehled vysílání dne 25. února 1973

Nedělní vysílání začínalo *Zprávami* v 9:15 a poté následovalo pásmo pořadů pro děti: v 9:20 *Pohádkové divánky*, v 9:35 pásmo tanců a písniček v podání žáků LŠU *Celá škola v rytmu* a poté

literární pásmo o časopisu proletářských dětí *Kohoutek*.

V 10:25 byl vysílán *Zemědělský magazín* o vesnici, lidech, zemědělství a všem, co souvisí s naší výživou, připravený Přemkem Podlahou.

V 10:50 byl na programu komorní orchestr moskevské konzervatoře *Osm skladeb na arménské téma*.

Poté následoval *Tah sportky* v 11:20 a *Magazín na neděli* v 11:30.

Odpolední vysílání začínalo *Zprávami* v 12:55, poté následoval přímý přenos extraligového utkání v odbíjené mužů VŽKG Ostrava – Zbrojovka Brno.

Od 15:10 byla vysílána původní televizní inscenace pro mládež o vzájemném poznávání mladého otce a jeho syna *Říkej mi, táto...*, následovala první část finále soutěže, která proběhla na stránkách časopisu Svět socialismu s názvem *3x3*.

V 16:50 byly vysílány pětiminutové zprávy a poté český film podle stejnojmenného románu Jana Otčenáška evokující významné dny února 1948 *Občan Brych*.

Jako *Večerníček* byly vysílány od 18:40 Pohádky z mechu a kapradí. V 19:00 začínaly *Televizní noviny* následované *Nedělní chvilkou poezie*.

Jako večerní film byla vysílána původní televizní hra *Mrazivé ráno*, po které následoval písničkový pořad *Písničky šly s námi*, který připomenul písně, které posilovaly dělnické hnutí v boji za právo a vítězství od Vítězného února až po přítomnost. Jednalo se o film k 25. výročí únorových událostí.

Na závěr vysílání byly zařazeny ve 22:20 *Televizní noviny* a poté ve 22:35 *Branky, body, vteřiny*.

4.4.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1973

Televizní schéma odpovídá vysílání volného dne – dopolední pořady jsou orientovány na dětského diváka (*Pohádkové divánky*, *Kohoutek*), v průběhu celého dne jsou zařazeny zábavní pořady a filmy.

Oslavám výročí Vítězného února je v tomto roce věnováno několik pořadů.

Film pro pamětníky *Občan Brych* vznikl na motivy románu Jana Otčenáška, oceněného státní cenou Klementa Gottwalda. Tento film patří dle Týdeníku Československé televize k nejzdařilejším dílům vycházejícím z únorových událostí. Jedná se o příběh několika lidí, do jejichž osudů vstoupily bouřlivé únorové týdny. Zejména se však soustřeďuje na politický přerod

právníka proletářského původu Františka Brycha, aktivistického intelektuála, který si i po únoru snaží udržet svou “svobodu a nezávislost” nadtřídního “objektivního pozorovatele“ a který teprve tváří v tvář skupině parazitů a zkrachovalých kapitalistických individuí shromážděných před přechodem hranic na Šumavě v lesní chatě prohlédne mravní bahno této společenské kasty, vzepře se a vrací se zpět. Scénář: Otakar Vávra, Jan Otčenášek, kamera Jan Kališ, režie: Otakar Vávra. V hlavní roli Karel Höger. [Týdeník Československé televize, 1973, s. 7].

Druhým pořadem je televizní hra *Mrazivé ráno*. Dle Týdeníků Československé televize chtěli tvůrci inscenace na pozadí velké dějinné události zobrazit těžký a složitý vnitřní přerod hlavního hrdiny příběhu - mladého doktora práv Jana Prokeše. Prokeš, předseda závodní rady továrny Stadionka, se obtížně orientuje ve složité politické situaci. Váhá mezi láskou ke své ženě, která si přeje, aby přijal výhodné místo na ministerstvu, a touhou pomoci dělníkům v jejich spravedlivém boji o továrnu. Nakonec se rozhodne pomoci zaměstnancům továrny v odvolacím řízení. Tím ovšem není proces jeho politického zrání ještě zdaleka ukončen. Prokeš si teprve musí získat důvěru i úctu svých spoluzaměstnanců. Předseda ZO KSC Č Kanet si váží jeho vzdělání, inteligence, smyslu pro čest i jeho pracovitosti. První rozpozná v mladém právníkovi dobré jádro, a proto mu ze všech svých sil v jeho zápase o získání přátelství dělníků pomáhá [Týdeník Československé televize, 1973, s. 4]. V televizní hře účinkují J. Bartoš, J. Dohnal, Z. Šavrdová a další. Režisérem byl J. Hužera, scénáristou M. Tomek.

Třetím pořadem byl pořad *Písničky šly s námi*. Film je kombinací mluveného slova, kdy Vladimír Šmeral hovoří i recituje. Jeho proslov je proložen zpěvem různých umělců – účastnili se například Věra Přikazská, Hana Talpová, Ladislav Potměšil, Josef Bek, Petr Haničinec a další. Součástí pořadu byly i filmové záběry z filmových týdeníků – osvobození Prahy sovětskou armádou, mládežnické budovatelské brigády ČSM, manifestace na Staroměstském náměstí s projevem Klementa Gottwalda. Pořad vznikl k 25. výročí Vítězného února. Režisérem byl Stanislav Strnad.

4.4.3. Televizní noviny

V archivu České televize byly dochovány pouze dva šoty z večerního zpravodajství ze dne 25. února 1973. U těchto šotů nelze určit pořadí ani jejich celkový počet. Následující text je přepisem původních textů komentátorů, protože šoty se nedochovaly se zvukovou stopou.

4.4.3.1. Lístek z vojny – Únorová štafeta

Veteráni pohraniční stráže, sloužící dnes na vyšších velitelstvích, organizují na lyžích štafetu na čáře (tedy po jednotlivých pohraničních rotách). Tato štafeta k výročí února vypráví o tradici “králů Šumavy”. Reportáž je o jejich cestě a zastavení na Špičáku, na rotě v obci Pivoň.

4.4.3.2. Slavnostní koncert v Národním divadle

U příležitosti 25. výročí Vítězného února se dnes v Národním divadle konal slavnostní koncert, který uspořádali členové divadla společně s pražským podnikem ČKD. Zasloužilý umělec Přemysl Kočí, ředitel Národního divadla, promluvil ve svém zahajovacím projevu o historickém významu Vítězného února a o tradicích vztahů mezi umělci a dělníky.

4.4.3.3. Interpretace

V obou dochovaných příspěvcích jsou zmíněny oslavy výročí Vítězného února. Lze tedy předpokládat, že se toto téma promítá do celé skladby Televizních novin.

Příspěvek o příslušnících pohraniční stráže má zřejmě pomáhat vytvářet pozitivní obraz této složky ozbrojených sil. Zobrazuje stráže jako „normální“ lidi, kteří se rádi baví a sportují. Zadržování narušitelů hranic a případná střelba na ně, ke kterým občas docházelo, jsou tak cíleně odsouvány z povědomí občanů.

V reportáži o koncertu je zmíněn fakt, že mezi podporovatele komunistického režimu patří i umělci. Ideologický projev ředitele Národního divadla je tedy výrazem toho, že i toto těleso je pod kontrolou strany a vlády. Zároveň jde o projev pěstování vysoké kultury mezi dělníky, na které ani v tomto případě není zapomenuto. Komunisté je považují za svou mocenskou základnu.

4.5. Rok 1978

Jedná se o rok 30. výročí komunistické revoluce a rok po vzniku Charty 77.

4.5.1. Přehled vysílání dne 25. února 1978

V sobotu 25. února začalo vysílání v 8 hodin pořadem *Kompas* mimo jiné o tradicích Vítězného února. V 9 hodin byly vysílány patnáctiminutové *Zprávy* a po nich následoval čtvrtý díl seriálu pro děti *Poly na cestách*.

Od 9:45 byl na programu český film o mladé generaci *Metráček*, následovaný dokumentárním

pořadem od 11:05 a *Ruštinou z obrazovky* od 11:25.

Těsně před polednem začínal *Televizní kurs angličtiny* a pět minut před půl jednou následovaly další *Zprávy*.

Od 12:40 byl vysílán televizní seriál natočený podle románu Charlese Dickense *David Copperfield* a poté v 13:30 přímý přenos prvního závodu zimních motokrosů o Cenu Čs. televize z Dolního Bousova s názvem *TV motokros*.

Dostaveníčko v Jindřichově Hradci bylo vysíláno od 15:30, následoval přímý přenos z Jablonce nad Nisou z *Halového mistrovství ČSSR v atletice*.

Od 18:10 byl na programu pořad *Nad dopisy diváků*, následoval dvacetiminutový dokumentární pořad a poté *Večerníček* z cyklu *Neznámkovy příhody*.

V 19:00 začínaly *Televizní noviny*, po kterých přišla na řadu *Sváteční chvílka poezie*, kdy R. Jelínek recitoval báseň od J. Pilaře *Únorové dny*.

V 19:35 byla vysílána kantáta pro smíšený sbor, varhany a malý symfonický orchestr *Chorál mé země*, následovala druhá část televizní hry *Stopy našeho času* a hlavní večerní program uzavíral hudební pořad *My s písní přišli k vám*.

Ve 22:20 následovaly *Branky, body, vteřiny*, poté záznam závodu ve skoku na lyžích na můstku a celé vysílání uzavírala půlhodina oblíbených melodií *Večerní serenáda*.

4.5.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1978

Ve vysílání tohoto roku jsou pořady k výročí Vítězného února uvedeny ve večerních hodinách. V pořadu *Sváteční chvílka poezie* to je báseň J. Pilaře *Únorové dny*.

Hlavním pořadem s tématem Vítězného února je estrádní koncert *My s písní přišli k vám* vysíláný od 21 hodin. Jeho podrobnější popis je uveden v dalším textu.

Jako další lze uvést druhou část televizní hry *Stopy našeho času*. Hra se odehrává na stavbě elektrárny, která je stavbou mládeže. Ukazuje práci inženýrů, dělníků, mládeže československé i z celého světa. Umělecký postup umožňuje hlubší a vnitřní pohled na zobrazovanou skutečnost. Hlavními postavami jsou otec a syn. Otec Karel Slezák, inženýr plzeňské Škodovky, má na starosti turbíny v nové elektrárně, syn Mirek je vysokoškolák. Hra je tedy i konfrontací dvou generací.

Skutečný, historický únor prostupuje celou hru i tam, kde to není zcela zřetelné. Hra chce zobrazit budovatelskou práci lidí svobodou na tvořivou práci, která už do únorového vítězství pracujícího lidu tvoří základ života, základ úspěšného rozvoje socialismu.

Režie: Zdeněk Kubeček, kamera: Eudard Landisch, hrají: Petr Haničinec, Helena Kratochvílová, Jiří Štěpnička, Karolina Slunéčková, Otakar Brousek ml., Lenka Kořínková a další

[Týdeník Československé televize, 1978, s. 7]

Mimo ideologicky laděné pořady jsou v tento den vysílány i pořady pro děti a mládež (především dopolední část vysílání – jedná se o víkend), dokumentární a vzdělávací pořady, sport a samozřejmě i zpravodajství.

4.5.3. Televizní noviny

Z televizního večerního zpravodajství v den 25. února 1978 se dochoval pouze jeden šot, a to pouze jeho obrazová část. Následující text je převzat z původního komentáře, který byl v písemné formě přiložen k záznamu.

4.5.3.1. Ledový vodopád

Ledovým vodopádem se v těchto dnech mohou pochlubit Ústečané. Silné mrazy znehybněly horský potůček nedaleko Ústí nad Labem, jeho veselé bublání na cestě do Labe utichlo. Oněměl i vaňovský vodopád, jehož voda se změnila v tuhou hmotu. Masiv ozdobila paní zima křehkou krásou, která opravdu stojí za obdiv.

4.5.3.2. Interpretace

Jediný dochovaný televizní šot nesouvisí s upevňování socialismu ani oslavami výročí Vítězného Února. Dle struktury dalších zpravodajských relací se zřejmě jedná o jeden ze závěrečných šotů v Televizních novinách.

Vzhledem k tomu, že se dochoval pouze jeden televizní šot, nelze vyvozovat žádné platné závěry.

4.5.4. My s písní přišli k vám

Tento pořad byl vysílán v hlavním vysílacím čase. Jednalo se o hudební a taneční pásmo k 30. výročí Vítězného února. Program se odehrával v pražské Lucerně a byl zahájen recitací básně

Únor od Václava HONSE.

Celým večerem prováděla moderátorská dvojice Jiří Prokel a Alžběta Šebová, režisérem byl Ivo Paukert.

V průběhu 80 minut se vystříдалo několik tanečních souborů (například Lúčnica, Taneční skupina BROLN či Taneční skupina AUS), hrálo několik různých orchestrů (orchestr československé televize, Velký orchestr Pragokonzertu), zazpívalo několik souborů dětských i dospělých (Dětský sbor ústředního domu pionýrů a mládeže Julia Fučíka, sbor ČKD Praha, Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého) i jednotlivých interpretů (Helena Vondráčková, Waldemar Matuška, Hana Zagorová, Karel Gott).

Kromě první básně nebylo žádné další vystoupení prvoplánově budovatelské ani prokomunistické. Překvapující bylo velké množství interpretů, kteří se zúčastnili. Je evidentní, že komunistická strana nenechávala vystupovat pouze „kované“ zastánce komunismu, ale i běžné interprety. Jednalo se tedy skutečně převážně o „zábavní“ pořad bez ideologického náboje.

5. Osmdesátá léta

Osmdesátá léta svou statičností připomínají léta sedmdesátá, jisté změny nastaly po nástupu Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS.

Na konci osmdesátých let došlo k takzvané „sametové revoluci“, tedy dobrovolnému předání moci komunistickým režimem, a to po více než čtyřiceti letech.

5.1. Historický a politický vývoj ve státě a KSČ v 80. letech

Nehybnost na československé politické i sociální scéně trvající od sedmdesátých let částečně porušil nástup Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS v roce 1985. Tento zástupce mladší generace vyhlásil jako svůj politický program „perestrojku“ (přestavbu), demokratizaci a větší otevřenost vůči světu. Českoslovenští komunisté se k přestavbě formálně přihlásili, avšak fakticky žádné reformy neprováděli. [Končelík etc. 2010, s. 207 - 208]

Ve společnosti se objevovaly sílící protesty, které vyvrcholily po tvrdém zakročení komunistů proti pokojné demonstraci při výročí sebeupálení Jana Palacha. Petice Několik vět zveřejněná v červnu 1989, kterou podepsaly desetitisíce lidí i známých osobností, byla závěrečnou kapkou, která dovedla vyčerpaný normalizační režim k jeho konci. [Končelík etc. 2010, s. 208]

5.2. Historie Československé televize

Ani po vyhlášení ekonomické přestavby a „glasnosti“ Michaila Gorbačova se televizní program nezměnil. Stále byl plánován výhradně v závislosti na sjezdech, zasedání a instrukcích orgánů KSČ. [Cysařová, 1999, s. 8].

Televize byla až do konce totalitního režimu jeho poslušným pomocníkem . [Cysařová, 1999, s. 12]

Program byl v celém období tzv. „normalizace“ poznamenán spoluprací vedení ČST s federálním i českým ministerstvem vnitra a s ministerstvem národní obrany. [Cysařová, 1999, s. 15].

Prioritou ve zpravodajství byly informace ze zemí RVHP, rovněž publicistika a dokumentaristika stále objasňovaly ideologické rozpory současného světa [Cysařová, 1999, s. 9]

Tvorbě po děti a mládež bylo přisouzeno nejen preferování tematiky ochrany přírody, kriminality mládeže, ale rovněž popularizace práce poslanců národních výborů, pohraniční stráže či příslušníků SNB. [Cysařová, 1999, s. 19].

V letech 1987-1989 se vlivem perestrojky (ekonomické přestavby) poněkud uvolnily poměry v kultuře. Nejméně bylo ideovostí postiženo hudební vysílání. [Cysařová, 1999, s. 24 - 26].

V dokumentaristické tvorbě se stěžejním pořadem stal relativně kritický týdeník *Sondy*. [Cysařová, 1999, s. 32]

Zpravodajské pořady v televizi se staly základním zdrojem informací a ideologického působení, a jak ukazují výsledky četných sociologických šetření, jejich sledovanost i obliba vykazovala vzestupnou tendenci. To vše je důkazem schopnosti televize pohotově reagovat na probíhající události, zprostředkovat aktuální informace o významném dění doma i ve světě formou audiovizuálního sdělení a účinně působit na divákův rozum i cit. [Obraz doby v tvorbě Čs. televize, 1987, s. 4]

Každodenní televizní zpravodajství již před lety plně nahradilo funkci někdejších filmových zpravodajských týdeníků. Televizní zpravodajství se tak stalo audiovizuální montáží nejrůznějších aspektů života. [Obraz doby v tvorbě Čs. televize, 1987, s. 10]

Dramatické pořady byly nejsledovanějším typem pořadů ve všech vysílacích časech a tvořily programovou osu většiny televizních večerů. [Obraz doby v tvorbě Čs. televize, 1987, s. 4]

Původní televizní dramatická tvorba se cílevědomě zaměřovala na vyhledávání pokrokových osobností československé minulosti i současnosti. [Obraz doby v tvorbě Čs. televize, 1987, s. 6]

V osmdesátých letech se televize i nadále snaživě hlásila k politickému trendu a i nadále zůstávala ve stavu ustrnutí. [Cysařová, 1999, s. 7]

5.3. Rok 1983

Jedná se o mezidobí mezi smrtí Leonida Brežněva a nástupem Michaila Gorbačova do funkce generálního tajemníka ÚV KSSS. Tento rok se slavilo 35. výročí Vítězného února.

5.3.1. Přehled vysílání dne 25. února 1983

V pátek 25. února začínalo vysílání v 8:55 pětiminutovými *Zprávami*, po kterých následovalo vysílání pro 4. ročník základních škol *A tehdy padal sníh*.

V 9:20 následovalo *Vysílání pro mateřské školky*, poté televizní hra *Výslech*, od 11:05 *Volná tribuna*.

Pořad *24 hodin ve světě* vysílaný Bratislavou začínal v 11:45, poté následoval 23. lekce pořadu *Mluvíme rusky*.

Mezi 12:20 a 16:15 následovala přestávka.

Vysílání pokračovalo *Zprávami* od 16:15, které následovalo pásmo krátkých filmů. V 17:15 pak začínal pořad *Lidé z „Národního“*, od 17:55 do 18:00 byl umístěn pořad *Pohybem ke zdraví*.

V 18:00 začínal *Pražský večerník*, v 18:15 kanadský přírodopisný film *Život v přírodě*, po kterém následoval další dokumentární pořad.

Od 19:10 byl vysílán *Večerníček* z cyklu *Pohádky z mechu a kapradí*, od 19:30 pak hlavní *Televizní noviny*.

Ve 20:00 začínal záznam galakonzertu českých a sovětských umělců ve Státním ústředním koncertním sále Rossija v Moskvě *Dny Prahy v Moskvě*.

Ve 22:10 vysílala televize pořad *24 hodin ve světě*, následoval český film o událostech předcházejících Únoru 1948 *Tichý Američan v Praze* a vysílání bylo zakončeno v 23:55 zprávami.

5.3.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1983

Ve vysílání v tento den byly zastoupeny četné televizní žánry. Ráno byly vysílány pořady pro děti a mládež, zastoupeny byly také dokumentární a hudební pořady. Součástí vysílání byly i

pořady přírodovědné, nechyběla ani zábava. Vysílání začínalo i končilo zpravodajstvím, hlavní večerní relace byla vysílána v 19:30.

Ve 20:00 začínal záznam galakonzertu českých a sovětských umělců konaný na základě protokolární dohody vedoucích stranických orgánů hlavního města ČSSR Prahy s vedoucími orgány KSSS Moskvy. Jednalo se o vyvrcholení svazků mezi Moskvu s Prahou, svazků upevněných také vzájemnou výměnou předních uměleckých kolektivů i celých uměleckých programů. Program koncertu byl pořádán v duchu oslav 35. výročí Vítězného února. Dny Prahy v Moskvě byly zahájeny společným slavnostním koncertem československých a sovětských umělců v koncertním sále hotelu Rossija. Galakonzert, který společně se sovětskou kolegyní v ruštině komentoval Alfréd Strejček, přenášela v přímém přenosu sovětská televize na moskevském okruhu. Realizace přenosu byla svěřena československému štábu v čele s režisérem Janem Bonaventurou. [Týdeník Československé televize, 1983, s. 10].

Ve 22:25 začínal další ideologicky zbarvený pořad vysílání, a to český film *Tichý Američan v Praze*. Film se odehrával v roce 1947, kdy byly válečné události stále živé. V napjaté předúnorové atmosféře v Praze agenti amerických rozvědek ve spolupráci s českou opozicí připravovali pod vedením diplomata Charlese Bartona státní převrat a navazovali spojení s “kádry”, které měli rozšiřovat dezinformace a lži v odbojových pracovnících, vnášet nedůvěru v politiku komunistické strany, vedené Klementem Gottwaldem. V té době se setkali i bývalí spolupracovníci mládežnické odbojové skupiny Ztracenka, Jiří Háček a Milena Singerová.

Filmové špionážní drama, v němž se na osudech několika lidí v období velkého historického přelomu ukazuje, jaké následky zanechává i po letech na jedinci válka. Zejména příběh hlavní hrdinky Mileny demonstruje, že pro lidi, kteří jednou sešli z cesty určitých mravních zásad, už není návrat. Film podává konkrétní obraz třídního boje, v čemž má tkvít i jeho politická závažnost.

Ve filmu hrají B. Brylská, J. Langmiller, M. Zounar, M. Moravec a další. Režie Š. Skalský aj. Mach. [Týdeník Československé televize, 1983, s. 10].

5.3.3. Televizní noviny

U všech pěti dochovaných šotů z *Televizních novin* 25. února roku 1983 se nedochovala zvuková stopa, ve dvou případech nebyl v archivu uložen ani přepis komentáře. U šotů nelze

určit pořadí ve zpravodajství ani jejich celkový počet. Texty prvních tří šotů jsou převzaty z archivu České televize. Tyto texty tvořili sami komentátoři.

5.3.3.1 Nový hotel Rakovník

V Rakovníku bude od 1. března otevřen nový hotel Družba. Jedná se o tříhvězdičkový hotel se 76 pokoji a 2 apartmá. Na jeho výstavbě se podíleli Elektroprojekt Praha, Okresní stavební podnik a Restaurace a jídelny Rakovník. Kromě již zmíněných pokojů se 174 lůžky je také otevřena restaurace, salonky, vinárna a středisko hotelu Česká chalupa. O spokojenost návštěvníků se bude starat 54 zaměstnanců. Hotel Družba je náhradou za nevyhovující prostory jediného starého hotelu, který v Rakovníku stál. Využívat ho budou kromě běžných hostů i všechny cestovní kanceláře a mimo sezónu se uvažuje i o možnosti využití kapacity pro školy v přírodě.

5.3.3.2. Finské odbory

Dnes se také delegace Ústřední organizace finských odborů sešla k závěrečnému jednání s delegací naší Ústřední rady odborů. Obě strany konstatovaly, že návštěva finských hostů v Praze byla prospěšná a přispěla k dalšímu prohloubení a zkvalitnění vzájemné spolupráce. Představitelé delegací podepsali plán spolupráce mezi oběma odborovými ústřednami na léta 1983 – 1984.

5.3.3.3. Mostecká věž

Po 98 schodech se dostanete do druhého patra Staroměstské Mostecké věže v Praze. Tento týden zde byla provedena kolaudace pseudogotického stropu z roku 1878. Nákladem 650 tisíc korun provedli členové Českého fondu výtvarných umělců Vítězslav Kolomazník, Petr Hampl a Dobroslav Halata kompletní restauraci stropu, který rozložený představoval plochu 2666 m².

5.3.3.4. Orchideje

Reportáž od hanojského zpravodaje ČST Antonína Kubeše. Nedochoval se zvukový záznam, ani jeho přepis.

Obrazový záznam vietnamského pěstitele orchidejí, jeho exempláře získávají ceny, existuje několik stovek druhů těchto květin.

5.3.3.5. Manifestace Plzeň

Nedochoval se zvukový záznam, ani jeho přepis.

Obrazový záznam oslav výročí Vítězného února v Plzni, přehlídka ozbrojených složek v čele s Lidovými milicemi.

5.3.3.6. Interpretace

Přesto že se v první reportáži jedná ze své podstaty o ideologicky nezatížitelnou zprávu, z textu opět vysvítá komunistická propaganda. Zpráva je koncipována jako piedestal socialismu, stát se stará o své občany, myslí na jejich potřebu rekreace a zároveň nezapomíná ani na mládež. Zpráva tak nemá neutrální náboj, který lze u podobného typu informací očekávat.

Reportáž o schůzce československých a finských odborářů má příjemce přesvědčit o všudypřítomnosti socialistické myšlenky. I když Finsko nespadlo pod sféru komunistického vlivu, myšlenky socialismu měly zastání i zde.

Ve třetím šotu je demonstrována podpora kultury a architektury. Jedná se o nenásilné upozornění na to, že komunisté dbají o všechny oblasti občanského života.

Vzhledem k nedostupnosti komentáře u posledních dvou šotů lze uvést pouze jako ilustraci orientace vysílání na informace ze spřátelených či neutrálních států (čtvrtý šot) a jako demonstraci komunistické moci (pátý šot - přehlídka ozbrojených složek a hlavně milicionářů, jako zástupců komunistů z lidu).

Všechny dochované příspěvky televizních novin z 25. února tohoto roku nejsou příliš zásadní. Bohužel se však opět nedochovaly všechny a nelze tak určit, o čem byly další šoty. Ideologický tón ve zpravodajství v letech sedmdesátých je postupně nahrazován nevýraznou, nekonfliktní nezajímavostí.

5.3.4. A tehdy padal sníh

Následuje archivní přepis obsahu tohoto pořadu. V průběhu celého pořadu tvoří obrazové pozadí záběry z filmových týdeníků – zemědělské práce, dělníci při práci v různých odvětví průmyslu, záběry ze znárodnění, sjezd závodních rad, staveniště, žáci ve stejnokrojích a další.

Zařazení obrazového materiálu konvenuje s mluvenou pasáží.

Na začátku vezme děda dvě malé děti - Jirku a Michalu - na procházku po Praze. Každý rok v únoru se s nimi vrací na stejná místa. Slíbil dětem povídání o tom, jak to bylo v únoru roku 1948, a proto je vezme do Muzea Klementa Gottwalda.

Vyprávění začíná v květnu 1945. Němci - fašisté museli opustit republiku, Češi a Slováci, kteří zradili, byli odsouzeni. Velcí továrníci v důsledku znárodnění ztratili svou moc. 28. října 1945 byla mezi chudé rolníky rozdělena půda nejbohatších velkostatkářů.

První, kdo se dali do práce, byli komunisté, jejichž heslem se stalo prohlášení "Legitimací komunisty je práce pro republiku" či „Republice více práce to je naše agitace“.

Kapitalisté se i přesto snažili škodit a vyvolávat obtíže, obchodníci schovávali zásoby zboží, aby prostý lid hladověl a nemohl pokračovat v obnově země. Naštěstí však čím dál více komunistů pátralo po pravdě a v Rudém právu odhalovali pravou tvář kapitalistů.

V roce 1947 zasáhlo zemi katastrofální sucho, ale Sovětský svaz neváhal a rozdělil se o svou sklizeň. Díky Sovětům si tak každý mohl koupit chléb, máslo, vejce i maso.

Stále více lidí si uvědomovalo, že jediným přítelem, který nás nikdy neopustí, je SSSR a jedině komunisté dokáží vybudovat spravedlivou republiku, pokračuje dědeček. Děti těší, že obchodníci a továrníci už nemohou nic dělat.

V únoru 1948 se pokusily podvratné živly zmocnit vlády, vykládá děda, ale komunisté vše odhalili a nepřipustili to. Soudruh Gottwald na Staroměstském náměstí vše pracujícím vysvětlil a jeho proslov vyvolal nadšené souhlasné projevy davu. Sjezd Závodních rad a hlídky milicí přiměly reakcionáře ustoupit, a prezident tak podepsal návrh Gottwalda o doplnění odstoupivších ministrů lidmi, kteří chtěli budovat socialismus. Pracujícím, kteří se sešli na Václavském náměstí, to oznámil Gottwald. Za pár měsíců se stal prvním dělnickým prezidentem naší republiky. A tak bylo u nás kapitalistům odzvoněno, končí výklad dědeček v muzeu.

Všichni se radostně pustili do práce, zemědělci do kolektivizace, na polích byly nové stroje, horníci si dobrovolně nabírali další směny. Především mládež se pustila do budování závodů, přehrad a elektráren. První pětiletka položila základy k vybudování těžkého průmyslu. Úderníci studovali sovětské metody a pracovali díky tomu lépe a rychleji.

Dědeček říká, jak byli na svou práci hrdí, co všechno dokázali a děti doplňují komentář, že už ví, proč je tak pyšný na svou milicionářskou uniformu a proč si v našem socialistickém státě každé dobré práce vážíme a proč že ti nejlepší dělníci, rolníci, technici i umělci dostávají

vyznamenání.

Režie Jaroslav Bouma, hrají Ladislav Navrátil, David Marvan, Dana Černá.

Tento pořad byl označen jako vhodný pro žáky 4. ročníku základní školy. Jedná se o komunistické pojetí událostí, které předcházely Vítěznému únoru a které po něm následovaly.

V pořadu jsou události zjednodušené, aby je pochopily i malé děti, a zároveň upraveny v souladu s komunistickou propagandou. Komunisté vštěpovali svou ideologii a svůj pohled na svět již malým dětem, aby je tak mohli v dospělosti snáze podřídit svým záměrům a cílům a aby se tak staly lepšími členy socialistické společnosti.

5.4. Rok 1986

Rok 1986 je rokem krátce před zahájením hospodářské přestavby a s tím spojených reforem.

5.4.1. Přehled vysílání dne 25. února 1986

Vysílání bylo zahájeno v 7:50 *Zprávami*, po pěti minutách následovalo *Zahájení XXVII. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu*. Jednalo se o přímý přenos z prvního dne jednání.

V 10:00 byla vysílána první část televizního triptychu podle románu ukrajinského spisovatele na motivy ze života významného sovětského vědce *Rozlet*. Od 11:20 pokračovalo vysílání *Televizním dispečinkem* a poté *Zprávami*. Od 11:55 do 16:35 bylo vysílání přerušeno.

V 16:35 přišly na řadu jako první *Zprávy*, následované čtvrtým dílem *Školy pokrokových zkušeností*. Od 17:20 byla vysílána *Sportovní revue*, následovaná pětiminutovým pořadem *Výtvarné umění a my*.

Od 17:55 do 18:20 byly souběžně vysílány tři zpravodajské magazíny Televizních novin – na okruhu televizního studia (TS) Praha to byl *Východočeský zpravodajský magazín*, na okruhu TS Brno *Jihomoravský zpravodajský magazín* a na okruhu TS Ostrava *Severomoravský zpravodajský magazín*.

V 18:20 byl vysílán *Večerníček* z cyklu O loupežníku Rumcajsovi, na něj navazoval pořad *Perspektivy* o technickém pokroku a možnostech do budoucna.

Večerní vysílání pokračovalo v 19:10 *Hospodářským zápisníkem* a *Televizními novinami*, od 20:30 byla na programu *Chvilka poezie*. Ve 20:35 začínala televizní hra na motivy vztahů dvou generací odehrávající se v únorových dnech roku 1948 s názvem *Václava Kašpara den pátý*.

Do konce vysílání ve 22:55 byl ještě odvysílán koncert posádkové hudby Praha *At' hudba*

vítězně zní, pořad o současné činnosti jednotek Lidových milicí *Jsou připraveni* a na závěr *Zprávy*.

5.4.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1986

Velký prostor je pravidelně věnován zpravodajství. Kromě večerních *Televizních novin* začínal i končil *Zprávami* každý blok vysílání.

Prosovětskou orientaci vysílání ČST lze doložit dopoledním vysíláním přenosu z probíhajícího sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, a vysíláním filmu o sovětském vědci *Rozlet*.

Odpolední vysílání se nese v duchu vzdělávacích a sportovních pořadů, zastoupeno je i zpravodajství.

Dva pořady hlavního večerního programu demonstrují vliv komunistické strany - film *Václava Kašpara den pátý* o únorových událostech v roce 1948 podává komunistický úhel pohledu na převrat (bližší rozbor viz. dále) a pořad *Jsou připraveni* zobrazuje a glorifikuje Lidové milice (podrobněji dále).

Jako příklad oslavy Vítězného února lze uvést i pětiminutovou *Chvilku poezie*, v rámci které byly citovány dvě básně - J. Taufera *O krásné barvě slova purpur* a I. Skály *Únorová noc*.

Básně recitovali R. Merunková a V. Švorc

5.4.3. Televizní noviny

Poprvé se ve sledovaných letech v den 25. února dochovaly celé televizní noviny včetně úvodní znělky a záběrů na moderátora. Ve studiu sedí jeden moderátor, před sebou má několik listů papíru. Technická kvalita přenosů není příliš dobrá, přechod od komentáře moderátora k záznamu mluvčího je špatně zkoordinovaný, zvuková stopa proslovu mluvčího je z počátku velmi tichá a až po několika vteřinách je zesílena. Podstatnou částí většiny příspěvků jsou dlouhé projevy bez dalšího komentáře moderátora, kamera je statická, až na občasný záběr do publika.

5.4.3.1. Výpis jednotlivých událostí

Nejprve je uveden krátký přehled několika nejdůležitějších zpráv, poté následuje jejich podrobnější výklad.

Jako první byla zařazena zpráva o odletu představitelů české komunistické strany do Moskvy

na XXVII. sjezd komunistické strany SSSR. Šot začíná záběry z pražského letiště, kde se československá delegace ve složení Gustav Husák, Lubomír Štrougal, Vasil Bilak a Miloš Jakeš loučí s dalšími čelnými představiteli KSČ, jako jsou Josef Kempný, Josef Havlín, Jan Fojtík, Jindřich Poledník či Marie Kabrhelová.

V následujícím vstupu hovoří zpravodaj z Moskvy, československou delegaci přivítali zástupci Sovětského svazu v čele se Solomencevem a Nikonovem. Zpravodaj dále informuje o tom, že po přistání odjela delegace do připravené rezidence.

Sjezdu se účastnily také delegace dalších socialistických zemí. Jednalo se například o Kubu (jako její zástupce dorazil Fidel Castro), dále Polsko (Wojciech Jaruzelski), Rumunsko (Nicolae Ceausescu) a další.

Zástupci KSČ položili pamětní věnec na Leninovo mauzoleum a drželi minutu ticha. Komentátor z Moskvy dále informuje o zítřejším přímém přenosu ze sjezdu. Na programu je volba pracovních orgánů, generální tajemník Michail Gorbačov poté přednese politickou zprávu o činnosti výboru od předchozího sjezdu. Budou ustaveny nové stanovy strany a nový program. Pozvání na tento sjezd přijalo 153 delegací. Zúčastní se také velké množství novinářů, kteří se však museli akreditovat, aby jim byla účast povolena.

Následují záběry z Moskvy, zahraniční zpravodaj hovoří o slavnostně vyzdobených ulicích i radostné náladě panující mezi obyvateli.

Jako další v pořadí je zařazena zpráva o shromáždění k výročí Vítězného února.

Slavnostní akce začíná pietním aktem v Národním památníku na Žižkově. K hrobu Klementa Gottwalda položili členové předsednictva sekretariátu KSČ věnec. Akt byl zakončen Internacionálou.

V kolumbáriu byl poté položen věnec na památku zakladatelů a členů revolučního hnutí. Pietního aktu se mimo jiné zúčastnili Josef Kempný, Jan Fojtík, Josef Havlín, Jindřich Poledník či Marie Kabrhelová.

Následuje proslov tajemníka ÚV KSČ Karla Hoffmanna na slavnostním shromáždění k výročí Vítězného února ve sjezdovém sále Paláce kultury v Praze. Vyzdvihuje nutnost a prospěšnost spolupráce se SSSR a rozvoje národního hospodářství. Opět je zakončeno Internacionálou.

Příspěvek je značně dlouhý, záběry na mluvčího jsou střídány se záběry na přítomné

posluchače.

Následuje příspěvek o přípravách na sjezd KSČ, jedná se o konferenci komunistů-vojáků Východního vojenského okruhu a vojenských středních škol v Trenčíně.

Opět je přenášén delší proslov, tentokrát komunisty Pavla Kováčika. Ten ve své řeči konstatoval, že uplynulé období charakterizoval pozitivní přístup vojáků i studentů, hovoří o mobilní pohotovosti, pozitivních výsledcích škol, nových politických, vojenských i obecných poznatcích. Dále zmínil nutnost disciplíny, soudružské spolupráce a bojové i politické přípravy.

Jako další je zařazen krátká informace o zaslání blahopřejného telegramu kuvajtskému emírovi. Důvodem je 25. výročí nezávislosti Kuvajtu. Příspěvek je uzavřen krátkou reportáží J. Trubače.

Poté je zařazen přehled zahraničních zpráv.

Ve Washingtonu bylo ohlášeno, že prezident Ronald Reagan vypracoval odpověď na odzbrojovací návrhy Michailova Gorbačova, které se týkaly amerických a sovětských raket středního doletu. Tato odpověď byla komunistickými představiteli označena za nevyváženou a nereseriozní.

V Libanonu pokračují teroristické útoky. Jsou zaznamenány prudké přestřelky a boje. Dochází k eskalace napětí v souvislosti s vpádem izraelských vojsk

Na Filipínách byl vyhlášen výjimečný stav. Dochází k ozbrojeným střetům mezi vzbouřeneckými vojáky a státními silami. Vzbouřenci požadují odvolání prezidenta Marose. K filipínským břehům se blíží americká letadlová loď. Spojené státy se hodlají vměšovat do vnitřní záležitosti Filipín, protože se bojí, aby nebyly ohroženy jejich zájmy.

Jako další je do vysílání zařazena pondělní anketa. Reportér se ptá náhodných chodců na jejich názor na stav a perspektivy mezinárodní spolupráce. Všechny odpovědi kladně hodnotí spolupráci s RVHP, díky které získáváme všechny nezbytné suroviny k plnění plánů. Dále respondenti vyzdvihují mezinárodní spolupráci jako klíčový prvek rozvoje československého

hospodářství.

ČSSR se stalo hostitelem semináře o robotizaci pořádaného OSN, v jehož rámci dochází k výměně zkušeností odborníků z celého světa.

Před sportem jsou zařazeny dva krátké příspěvky. Jeden se týká úmrtí člena KSČ Václava Šubrta, který získal Řád Vítězného února. V druhém se diváci dozví, že hluboké mrazy v severních Čechách komplikují práce horníků, kteří tak jen těsně splňují denní plány.

Největší část sportovního zpravodajství tvoří rozhovor s lyžařkou Lucií Medzihradskou, která vyhrála závod. Dále je zmiňován návrat atletů z halového mistrovství Evropy.

5.4.3.2. Interpretace

Jako první je zařazen příspěvek ze Sovětského svazu, čímž je opět utvrzena jeho pozice jako „elitního“ státu v zájmu československých médií. Zprávy z oslav Vítězného února jsou zařazeny na druhé místo. Orientace na východ je zřetelná i v dalších zprávách. Západní mocnosti jsou vykresleny jako agresivní útočníci, případně jako neseriózní a nedůvěryhodní partneři, kteří odmítají mírovou ruku Sovětského svazu.

Celá koncepce zpravodajství má v divákovi utužovat názor, že komunisté u moci pod „otcovským“ dohledem Sovětského svazu jsou nejen nejvhodnějším řešením, ale že si to tak i všichni přejí (viz. ve zprávách uvedená anketa). Televiznímu zpravodajství dominovaly dlouhé proslovy předních představitelů komunistické strany, docházelo k opakovanému vystoupení předních komunistů.

5.4.4. Václava Kašpara den pátý

Televizní hra vysílaná 25. února 1986 ve večerních hodinách je ilustrací vztahů lidí žijících na vesnici v roce 1948 a zároveň přináší interpretaci historických i společenských změn při převratu.

Ústřední postavou je sedlák Václav Kašpar a jeho syn, kteří žijí v malé podhorské vesnici. Kvůli nedávno skončené válce a suchému létu chybí krmení pro dobytek i potraviny pro lidi a vše je vydáváno na příděl. V této složité situaci se rozvíjí milostný příběh syna Václava Kašpara Tomáše a jeho vyvolené Vendulky, která je příbuznou místního hokynáře Ryndy.

Do hry se znatelně promítají socialistické postoje a diferenciacie na dobro a zlo. Jako ilustraci lze uvést postavu velkostatkáře, který odmítne Kašparovi prodat pytel zrní pro jeho hladovějícího koně, i když on sám má sýpky plné. A když zoufalý sedlák pytel ukradne, aby svého koně nemusel prodat do dolů, velkostatkář ho obviní z krádeže. Další typickým představitelem kapitalistického nepřítele je osoba bankéře, za kterým přijde hokynář Rynda s prosbou o lepší zásobování svého krámků, protože lidé si nemohou koupit vše, co potřebují. Bankéř mu slíbí, že udělá co je v jeho silách, ovšem po odchodu hokynáře zakáže svému pobočnickovi cokoliv dělat s odůvodněním, že peněz není nikdy dost a nebude jimi plýtvat.

Ve hře je zmíněn i Marshallův plán, ovšem opět v negativních konotacích s tím, že je špatný a je nastaven jen pro „velké pány“, kteří nedbají na potřeby prostého lidu.

Scénář: J. Homuta, Režie: A. Moskalyk, kamera: P. Polák. účinkují: O. Sklenčka, J. Hrušínský, Z. Adamovská, L. Pešek, V. Besser a další.

5.4.5. Jsou připraveni

Jedná se o krátký 20 minutový film o činnosti jednotek Lidových milicí. Pořad dokumentuje život jednotky Lidových milicí v automobilovém závodu národního podniku Mladá Boleslav. Seznamuje diváky s několika příslušníky těchto ozbrojených sil a přibližuje jim jejich běžnou práci i činnosti v milicích. Tato jednotka nese titul jednotka 25. výročí Vítězného února a je nositelkou státního vyznamenání.

Pořad byl stejně jako mnoho dalších natočen pro podporu režimu, ukazuje dělníky jako spokojené členy společnosti, kteří považují socialismus za nejlepší státní zřízení a jsou ochotni pro něj nejen pracovat, ale věnovat se jeho budování i ve svém volném čase. A v případě Lidových milicí také jejich ochotu za socialismus v nouzi položit i život.

Milicionáři se věnují i výchově mládeže, seznamují je se zbraněmi a jejich údržbou, vysvětlují jim, že i oni možná budou muset jednou bránit socialismus proti rozpínavým kapitalistům.

5.5 Rok 1987

Hospodářská přestavba je v plném proudu.

5.5.1. Přehled vysílání dne 25. února 1987

Vysílání začalo v 8:50 *Zprávami*. Následoval pořad pro žáky prvního ročníku základní školy

TVŠ *Malí zdravotníci*.

V 9:20 navázalo moderované pásmo pohádek, písniček a povídaní pro děti předškolního věku *Vysílání pro mateřské školky*.

V 9:55 začínala první část třídílné televizní hry o narůstajícím politickém a morálním konfliktu lidí, inspirovaná událostmi Února 1948 *Cesta za hvězdným prachem*.

V 10:50 byl vysílán pátý díl seriálu *Co přináší řeka*, po kterém v 11:40 následoval magazín vědy a techniky *Perspektivy*.

Do přestávky, která trvala od 12:30 do 15:30 byly zařazeny ještě dva pořady – ve 12:20 *Knihy pro vás* a ve 12:25 *Zprávy*.

Odpolední vysílání pokračovalo v 15:30 *Zprávami*, po kterých následoval pořad pro druhý ročník základní školy TVŠ *Jak se staví dům*.

V 15:55 bylo v přímém přenosu vysíláno *Slavnostní shromáždění pracujících a mládeže hlavního města Prahy a Středočeského kraje k 39.výročí Vítězného února* z Paláce kultury v Praze.

Od 17:30 do 17:50 běžely tři rozdílné pořady v závislosti na vysílacím studiu. V Praze to byl *Jihočeský zpravodajský magazín* Televizních novin, na okruhu televizního studia Brno pořad *Tady studio TYPOS* a na okruhu televizního studia Ostrava pak *Děkujeme písničkou*.

V 17:50 následoval závěr vzdělávacího cyklu *Veličiny se představují* o světle a elektromagnetických vlnách a hned poté byl vysílán *Večerníček* z cyklu Bob a Bobek – králíci z klobouku.

V 18:30 začínal pořad o možnostech studia na vojenských středních a vysokých školách *Azimut*.

Hospodářský zápisník začínal v 19:10, v 19:30 navazovaly *Televizní noviny* a od 20:15 byl vysílán druhý díl televizní hry *Cesta za hvězdným prachem*.

Pořad pro motoristy *Auto-moto-revue* začínal v 21:15 a ve 21:55 po něm následoval hudební magazín *Musica viva*.

Vysílání končilo ve 22:45 desetiminutovými *Zprávami*.

5.5.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1987

Ryze prosocialistické jsou v tomto dni dva díly televizní hry *Cesta za hvězdným prachem*. Děj televizní trilogie scénáristy Ivana Gariše a režiséra Evžena Sokolovského je zasazen do doby před

čtyřmi desetiletími, do období velkých společenských proměn. Na pozadí bouřlivého klimatu se odehrávají osudy hrdinů příběhu. Mladý a nezkušený stranický pracovník Petr přijíždí do malého městečka v období poznamenaném poválečnými hospodářskými obtížemi. Potraviny jsou dosud na příděl, průmysl se teprve vzpamatovává z válečných otřesů, politické klima je poznamenáno nastávajícím střetem, který má rozhodnout o dalším společenském vývoji. O tom, že to nebude zápas lehký, se na vlastní kůži přesvědčí i Petr. [Československá televize, 1987, s. 6]

Zásadním je také zařazení odpoledního přímého přenosu *Slavnostní shromáždění pracujících a mládeže hlavního města Prahy a Středočeského kraje k 39.výročí Vítězného února*. Takto je opět ilustrována důležitost Vítězného února pro komunisty a jejich potřeba převrat neustále připomínat a glorifikovat.

V průběhu celého vysílání jsou zařazeny vzdělávací a zábavné pořady pro děti i dospělé s různou tematikou. Silně je již tradičně zastoupeno zpravodajství a zpravodajské magazíny.

5.5.3. Televizní noviny

Moderátor je ve studiu sám, v ruce drží několik listů papíru. Grafická podoba úvodní znělky je nepřilíh kvalitní, stejně tak kvalita přenosu.

5.5.3.1. Výpis jednotlivých událostí

Jako první zpráva je zařazena oslava výročí Vítězného února. V Národním památníku na Žižkově proběhl pietní akt. Prezident Gustav Husák a předseda vlády Lubomír Štrougal položili věnec ke hrobu Klementa Gottwalda.

V sjezdovém sále Paláce kultury v Praze je pořádáno shromáždění, kterého se zúčastnili vrcholní představitelé strany a vlády. Mimo jiné se jednalo o Gustava Husáka, Lubomíra Štrougala, Vasila Bilaka, Miloše Jakeše, Josefa Kempného, Jindřicha Poledníka. Z tohoto shromáždění byl odpoledne vysílán přímý přenos.

Jako první se slova ujal člen ÚV KSČ Antonín Kapek, po něm následoval tajemník ÚV KSČ Karel Hoffmann. Ve své řeči shrnul dosavadní vývoj, kdy strana a lid vykonaly obrovské dílo a shromáždily zkušenosti. Zvýšila se životní úroveň i míra zaměstnanosti, každý má přístup ke vzdělání a kultuře. Velký význam se připisoval internacionální výměně zkušeností a to především se Sovětským svazem. Shromáždění bylo zakončeno Internacionálou.

Věnce k oslavě výročí 25. února byly kladeny i v Bratislavě. Konalo se zde slavnostní shromáždění mládeže a pracujících.

Následuje reportáž ze sjezdu odborů v Moskvě, na kterém vystoupil i Michail Gorbačov. V jeho proslovu mimo jiné zaznělo, že se odbory mají aktivně podílet na tvorbě hospodářských plánů, že nemá vzniknout rozpor mezi plněním plánů a rozvojem sociální sféry. Dále zdůraznil přínos studia zkušeností z práce v oboru ve spřátelených zemích. Soutěžení je správné, dochází tak k rozvoji talentu a osvojení pokrokových zkušeností. Pracovní kolektiv je ústřední buňkou společnosti a jak se daří jim, tak se bude dařit i společnosti. Na tomto sjezdu vystoupil i Karel Hoffmann, který pronesl, že Československo hledí s jistotou na SSSR a vzhlíží k němu jako k velkému bratrovi.

Ministr obrany USA informoval, že první komponenty obranného systému Spojených států tzv. „hvězdných válek“ by mohly být rozmístěny do roku 1994. Zkouška, zahrnující zničení pohyblivého cílu, bude provedena již v roce 1988.

Dle vyjádření amerického ministerstva neomezuje tyto testy smlouva o omezení systémů protiraketové obrany z roku 1972. Technologie, které hodlá USA testovat, totiž nebyly ve smlouvě výslovně zahrnuty.

V Ženevě začaly afghánsko-pákistánské mírové rozhovory. Sešli se zde ministři zahraničí obou států a jednali o dohodě o zastavení války a stažení vojsk SSSR z Afghánistánu.

Následovaly informace z irácko-iránské fronty.

Ve válce byly použity nehumánní postupy a chemické zbraně. V Iráku narůstá snaha válku ukončit, iránské činitele však chtějí válku vést až do konečného vítězství.

Na Kubu přiletěl kyperský prezident na pozvání Fidela Castra.

Československý premiér Lubomír Štrougal přijal v Praze předsedu vlády Jugoslávie. V průběhu přátelské pracovní návštěvy spolu jednali o všestranné spolupráci s Jugoslávií, o kooperaci a specializaci ve výrobě.

V Brně se současně koná pět mezinárodních výstav, zabývajících se potravinami, obalovými materiály, manipulační technikou a dalšími přidruženými obory.

ČSSR se podílí na kooperaci s ostatními socialistickými státy i v rámci integrační činnosti. Například inženýři z Olomouce pracují na stavbě sovětského plynovodu, či stavitelé z Prahy vypomáhají při stavbě tranzitní stanice na Slovensku.

V Jihlavě došlo vinou porušení předpisů k havárii na potrubí a nafta unikla do řeky.

V Praze v Celetné ulici se koná výstava obrazů Kvida Fojtíka.

Sport by zahájen informací o získání 3 zlatých medailí na univerziádě. Ve štafetě československé lyžařky porazily zástupkyně Sovětského svazu.

Při hokejovém utkání Československo – Kanada vyhráli naši hokejisté 12:4.

5.5.3.2. Interpretace

První zprávy jsou věnovány oslavám výročí Vítězného února. Jejich zařazení svědčí o stálé potřebě sebepropagace komunistické strany. Televize slouží k upevnování výsostného postavení KSČ v Československu. Uvedené příspěvky také slouží k obvyklému ujišťování občanů o všech dosažených výdobytcích. Zařazení zprávy o mezinárodní výstavě má evokovat hospodářskou pokročilost země, podobně informace o internacionální výměně inženýrů ilustruje technickou vyspělost. Není však zapomenuto ani na rozvoj lidové tvořivosti v podání malíře Fojtíka.

Zahraniční státy zmíněné ve zpravodajství jsou opět ze socialistického bloku (Sovětský svaz, Kuba), imperialistické státy (USA) jsou prezentovány jako ti, kteří nerespektují závazné smlouvy a porušují daná pravidla.

Zajímavá je zmínka o prospěšnosti soutěživosti v projevu Michaila Gorbačova. Jedná se spíše o kapitalistický rys, i když soutěživost byla i v socialismu. Dochází zde již k náznakům budoucí demontáže systému.

Závěr televizního zpravodajství je věnován kultuře a sportu.

5.6. Rok 1989

V tomto roce došlo k pádu komunistického režimu.

5.6.1. Přehled vysílání dne 25. února 1989

Vzhledem k tomu, že se jedná o sobotu, dominují ranním hodinám pořady pro děti. Vysílání začíná v 8:25 krátkým přehledem zpráv, v 8:30 na ně navazuje pořad *Pionýrská vlaštovka*. Jedná se o soubor pořadů zaměřených na děti – z obsahu: Fantasté, Filip to dokáže, Bílé dny.

V 10:00 začíná program pro mladistvé *Ka-zet-a* a poté je vysílán pořad *Radar*. V 10:55 je na televizním programu epizoda z detektivního seriálu Třicet případů majora Zemana *Hon na lišku*, která souvisí s převratem v roce 1948.

Zhruba od poledne (11:55) začínají programy zaměřené na dospělé publikum. Jako první se jedná o publicistický pořad *Sondy*, následující záznamem koncertu státního komorního orchestru v cyklu Setkání se sovětskými umělci s názvem *Moskevští virtuosové*.

Ve 13:25 je vysílán pořad *Impuls* o výsledcích a problémech vojenských podniků, následuje *Palubní deník* (Z cesty expedice Tatra kolem světa po Střední Americe).

Ve 14:30 začíná první pořad věnovaný oslavám Vítězného února a sice koncert k výročí Vítězného února *Cestou vítězství*. Ihned poté následuje část dokumentárního seriálu *Kronika našeho života* o cestě, kterou naše země prošla od 9. května 1945 do současnosti.

V 15:40 je vysílán závěr televizního seriálu *Teta* od známého autora televizních seriálů Jaroslava Dietla.

Na tento pořad navazují krátké pětiminutové *Minuty dne*, následující programem pro pamětníky *Křížová trojka*.

V 18:05 je krátké zastavení *Nad dopisy diváků* a pro děti *Zpívánky* (18:15) a *Večerníček* (18:20 – Rákosníček a jeho rybník).

Od 18:30 následuje dvouhodinové pásmo pořadů pro dospělé – začíná televizním magazínem *Vysílá studio Jizerka*, následuje pořad *K mezinárodním událostem*, *Televizní noviny* a *Křeslo pro hosta*.

Po zpravodajském bloku následuje prakticky až do konce vysílání blok zábavní, s dvěma odbočkami ke zpravodajství.

Jako první je v 20.30 vysílána druhá část pětidílného televizního seriálu z prostředí OPBH (Obvodní podnik bytového hospodářství) s názvem *Přejděte na druhou stranu*, následují *Branky, body, vteřiny*, na které navazuje hudebně zábavní pořad *Duhové písničky*.

Ve 22:10 je vysíláno *Vylosování pěti čísel Matesa*, poté dramatizace tří povídek světové literatury *Dnes večer hraji já*. Ve 23:35 je vysílán opět hudebně zábavný pořad, a to *Defilé*. V 0:15 jsou jako poslední program vysílány *Zprávy* a v 0:25 končí pro tento den vysílání.

5.6.2. Interpretace vysílání dne 25. února 1989

Televizní vysílání bylo kombinací programů všech vysílačů, ovšem s dominancí Prahy (tento den bylo jiným než pražským vysílačem připraveno 9 pořadů, ostatní - celkem 20 pořadů - měla připravené Praha).

Ve vysílání prvního programu tohoto roku jsou zastoupeny různé televizní žánry. Stále však dominují pořady zpravodajské, dokumentární a naučné. Délka vysílání i různorodost programu jsou známkou vzrůstající kvality technického zázemí i know-how.

Mezi ideologicky laděné pořady lze zařadit český film *Křížová trojka*. Formou detektivní komedie je zde vyprávěn příběh o bandě podvodníků, kteří se chtěli zmocnit vzácného skvostu ze sbírek zámku, přeměněného na ozdravovnu pro učně. A právě dva z učňů při klukovské výpravě za dobrodružstvím vydatně přispěli k zadržení nevídaných hostů. Jednoduchý příběh nenásilně reaguje na proměny v životě československé společnosti, k nimž došlo po osvobození (mj. znárodnění majetku šlechty, soustředěná péče státu o zdravotní stav nejmladší generace atd.), všímá si však i negativních jevů, jež toto období provázely (snaha legalizovat drancování památek, patřících státu). Slabiny poněkud schématického scénáře se podařilo překlenout výkony významných herců oné doby - Rudolfa Deyla, Saši Rašilova, Bohumila Záhorského a dalších. Jedná se o režijní debut režiséra Václava Gajera z roku 1948. [Týdeník Československé televize, 1989, s. 11]

Dalším prosocialistickým pořadem je část z televizního seriálu *Třicet případů majora Zemana Hon na lišku*. Seriál byl nejrozsáhlejším projektem Československé televize a vyrobila ho Ústřední redakce armády, brannosti a bezpečnosti. Děj jednotlivých dílů se odehrává v letech 1945 až 1973. Hlavním hrdinou je příslušník Sboru národní bezpečnosti Jan Zeman, který se z

venkovského policisty postupně vypracuje až na náčelníka pražské kriminálky. Seriál vznikl v době hluboké normalizace a měl především propagovat a obhajovat činnost bezpečnostního aparátu socialistického Československa, na druhé straně pak „odhalovat“ odpůrce režimu. Na koncepci a natáčení seriálu se podílel Tiskový odbor ministerstva vnitra. Řada událostí byla podávána záměrně zkresleně a fakta se účelově měnila. A přestože většina příběhů vznikla podle skutečných událostí, celkové vyznění a účel seriálu byly především propagandistické. Počínaje únorem 1948 nabírá seriál jasně politický akcent. V tento den vysílaný díl *Hon na lišku* byl propagandou o převzetí moci komunisty v roce 1948. Režie: Jiří Sequens, kamera: Václav Hanuš, scénář: Jaroslav Šikl, Jan Otčenášek, Oldřich Železný a další, hrají: Vladimír Brabec, Vladimír Ráž, František Němec, Ladislav Mrkvička a další. [Moc, 2009, s 240 - 241]

Na prvním programu ve večerním vysílání nebyl uveden žádný pořad speciálně k výročí Vítězného února.

5.6.3. Televizní noviny

Na začátek je nejprve zařazen stručný přehled nejdůležitějších událostí, které poté moderátor probírá detailněji. Moderátor je ve studiu sám, má před sebou několik listů papíru s textem.

5.6.3.1. Výpis jednotlivých událostí

Jako první v pořadí je zařazen velký počet pozitivních ohlasů na svolání předsednictva ÚV KSČ k 41. výročí Vítězného února. V příspěvku je několik rozhovorů se zástupci široké veřejnosti. Každý se pochvalně vyjádří k jedné části svolání, která se ho týká – jedná se o zástupce odborů, zástupce mládeže i výzkumu. Všichni jsou s prohlášením spokojeni a souhlasí s ním.

Následuje Kronika února 1948, kde na pozadí běží archivní záběry a komentátor přibližuje situaci v onom roce. Hovoří o tom, jak ve středu 25. února 1948 lid ztratil trpělivost s představiteli nekomunistické vlády a žádal aktivní vyřešení vládní krize. Lid tak byl ten, kdo odvrhl reakci a přál si mít v čele svého státu komunisty.

Následují zahraniční zprávy. V ruské Pravdě byl uveřejněn článek o snižování koncentrace vojsk na pomezí území ovládaných státy Varšavské smlouvy a NATO.

Poté je zařazena krátká reportáž o situaci na Blízkém východě a konfliktu mezi Irákem a Íránem.

Další zpráva hovoří o cestě amerického prezidenta Bushe do Číny, a to za účelem obchodu a výměny technologií.

Poté následuje delší reportáž z Hvězdného městečka o vesmírném modelu, který Sověti chystají k vyslání do vesmíru a připojení ke stanici Mir. Jsou promítány záběry z hydrolaboratoře, kde jsou kosmonauti připravováni na beztlákový stav. Komentátor informuje, že současně probíhá výcvik 20 kosmonautů, kteří mají v této či příští výpravě vzlétnout do vesmíru.

Následně je zařazena reportáž o vědecko-politické konferenci probíhající v Taškentu. Na programu konference je zlepšování a zpevnování vztahů SSSR a další socialistických států. Přednášející zdůrazňují nutnost racionálního přístupu a odlišování skutečných problémů od „pseudo“ problémů.

Jako další je zařazen krátký spot stran protestu domorodých indiánů v Jižní Americe. Původní obyvatelé upozorňují na likvidaci nenahraditelného amazonského pralesa.

V krátkém spotu jsou také zachyceny protesty v Indii, kde se davy bouří proti vydání knihy indického autora (není uvedeno proč).

Komentátor také informuje o protestní demonstraci v Krakově. Demonstrující hlásali protistátní hesla a provokovali milicionáře, kteří na demonstraci dohlíželi. 24 účastníků bylo zadrženo a jsou hodni odsouzení (tvrdí moderátor).

V rámci pravidelné Reportáže na sobotu informují televizní noviny o sjezdu Socialistického Svazu Mládeže a jeho činnosti. V reportáži je evidentní snaha o moderní vzhled a pojetí – jednotlivé obrazy se „umělecky“ prolínají.

V Bratislavě byla zahájena plavební sezóna.

Na severní Moravě řádila vichřice, která způsobila kalamitu v lesích, poruchy na vedení a poničila střechy domů.

Filmové studio Barrandov v tomto roce plánuje natočit celkem 15 filmů. Jedná se o filmy české i koprodukční. V současné době je natáčen film Mozzartova cesta do Prahy.

V Hybernii bude brzy zpřístupněna výstava etruské kultury.

V současné době je také natáčen nový televizní film Biele obdobie sucha, který se odehrává v Jihoafrické republice v době apartheidu.

Následně je zařazen sport. Ve finském městě Lahti probíhá zimní mistrovství světa, kde se naše lyžařka Havrančíková umístila jako třetí v běhu na lyžích. Na první a druhém místě se umístily reprezentantky Sovětského svazu.

Na závěr jsou zařazeny krátké reportáže z mezinárodního mistrovství ve stolním tenise, basketbalu, španělské fotbalové ligy a soutěže výškařů.

5.6.3.2. Interpretace

Televizní noviny mají jasně utříděnou strukturu, kdy jsou nejprve zařazeny nejdůležitější události z domova i ze světa, poté následují méně podstatné události, kulturní události a na závěr je zařazen sport. Ve zpravodajství jsou uvedeny zprávy týkající se Sovětského svazu jako důležité země, imperialistické státy jsou uváděny spíše v negativních konotacích. Je zřejmá orientace na socialistické státy.

První zpráva je věnována oslavám výročí Vítězného února, tedy stejně jako v roce 1987. V roce 1986 byly informace o oslavách odsunuty na druhé místo zprávami ze Sovětského svazu, ovšem stále zůstávají na špičce nejdůležitějších událostí.

Anketa, která byla do zpravodajství zahrnuta, má dokázat jednotu a propojenost názorů občanů s názory strany a státu. Jedná se o první příspěvek, který kontrastuje s později uvedeným

příspěvkem o situaci v Polsku, kde dochází k protestům. Anketou je demonstrován postoj československých občanů, který se shoduje s postojem strany.

Dále je zajímavé, že jsou do zpravodajství zahrnuty dvě reportáže postrádající nezbytnou vlastnost, kterou by všechny zprávy ve zpravodajství měly mít, a to aktuálnost. Zařazení reportáže o specifických postojích obyvatel v roce 1948 a stejně tak zařazení neaktuální zprávy o výcviku sovětských astronautů nedává na první pohled smysl. Je proto třeba hledat jeho hlubší význam. Komunistická strana tímto způsobem zřejmě demonstruje fakt, že lidé si již v roce 1948 přáli mít komunisty v čele státu a jejich postoj se dosud nezměnil. Ve vedení jsou tak z vůle lidu. Druhá zpráva slouží jako připomínka ekonomické a technické (a tedy i de facto vojenské) dominance Sovětského svazu.

Velká část zpravodajství je koncipována jako „ochranný mantinel“ vůči jedné zprávě – a to reportáži o demonstraci v Krakově. Z vysílání je zřejmá snaha o banalizaci této události. Z tohoto důvodu jsou před reportáž zařazeny zprávy o demonstracích v Jižní Americe a v Indii (i když v druhém případě není ani jasné, proč se demonstruje). Vše je zřejmě činěno s cílem vytvořit dojem, že se v současné chvíli protestuje všude, a není proto třeba si s tím dělat starosti. Tímtež směrem diváka orientuje také zpráva z konference v Taškentu, kde je zdůrazněno, že je třeba se zabývat podstatnými problémy a nikoli podružnostmi. Skutečnou závažnost polské zprávy dokumentuje i další žánrový prohrěšek, kterým je vyjádření negativního osobního postoje moderátora.

5.6.4. Kronika našeho života

V tomto díle dokumentárního seriálu se autoři vrací až do roku 1948. Chronologicky probírají události, které se týkají Československa a částečně i světa.

Ústředním motivem celého pořadu je likvidace následků války a způsob, kterým se komunisté s těmito následky vyrovnali.

Pořad je koncipován jako řada záběrů z dobových filmových týdeníků.

Na začátku pořadu je záběr ze Sovětského svazu, kde lid opravuje vše, co válka zničila. Končí první dvouletka, při které již všichni lidé napínají síly pro kolektiv (nikdo se nechtěl opozdit a také se neopozdil). První děti, narozené v tomto období, obdrží po tisíci korunách.

V Československu válka zanechala mimo jiné i zničenou dopravu a bez dopravy nelze překročit navržený plán. Proto je velká pozornost věnována obnovení nejen komunikací, ale i dopravních

prostředků. Po dvou letech z továren vyjely první české lokomotivy.

Od ledna 1947 začala akce pro snížení kojenecké úmrtnosti (11% úmrtnost) - důsledkem války a předmnichovské politiky. Existují pouze soukromá sanatoria pro bohaté, ovšem žádné léky a péče pro nemajetné.

V pořadu je vyzdvihován Sovětský svaz, který do Československa zasílá rudu a bavlnu, i když sám je postižen nedostatkem.

V tomto roce brněnská zbrojovka opustila válečnou výrobu a plnou parou se vrhla na traktory.

Byly zaznamenány první pokusy o vyvolání deště (p. Jouda), kdy byly mraky posypány speciálním přípravkem. K vyvolání deště však stále byly potřebné mraky a pokud nad požadovanou oblastí nebyly, žádný speciální prášek nepomohl.

V Československu byly vyrobeny první silonové punčochy, nebylo proto třeba dovážet americké nylonky (poukázání na samostatnost).

Škodova dělá rychlé pokroky a za denní směnu se vyrobí 40 vozů, jejich plán je 60 vozů.

V kladenské Poldovce jako první zavedli soutěž o titul úderníka a o desítky procent již překračují plán.

Komunisté již v roce 1948 poukazovali na nepřátelské snahy reakce – byly nalezeny výbušniny v Poldovce.

Vyměření trestu smrti také skončil proces s Jozefem Tisem. Díky tomu, že se Luďáci (členové pravicové Hlinkovy slovenské ľudové strany) po skončení války zabydleli v Demokratické straně, ozývaly se hlasy o odvolání tohoto rozsudku.

V rámci hradeckého program zazněl návrh na rozdělení velkostatků nad 50 hektarů.

Pokračoval také boj komunistů s buržoazní reakcí, který našel širokou podporu v lidových masách a způsobil příchod nových členů.

V roce 1948 také proběhl Americký den, kde byly předvedeny nové zbraně. Imperialisté tak usilovali o posílení pozic a snažili se potlačit komunismus a izolovat SSSR.

Pořádal se sjezd svazu pokrokové mládeže, kterého se účastnilo 18.000 mladých lidí, účastníci pomáhali znovu vystavět obec Lidice

Byl vyhlášen Marshallův plán, vláda však účast odmítla, protože pomoc byla vázána na podmínky, které by omezily naši suverenitu. Imperialisté se snažili změnit naši zahraniční orientaci směrem na Západ.

Přemnožení kobylek na Slovensku a dlouhotrvající sucho ovlivnily úrodu, a proto se musí

všichni uskromnit. Tyto přírodní podmínky však využila reakce v kampani proti komunistům. Reakce chtěla donutit vládu přijmout Marshallův plán.

Ve vládě se v tomto roce také projednávala milionářská dávka. Tento návrh měl podporu většiny národa, ale přesto se reakce ve vládě brání.

Konal se také sjezd Sociální demokracie, kde se volil nový předseda. Zdeněk Fierlinger jako zástupce „levice“ uvnitř strany je poražen, do čela se dostal Bohumil Laušman (zástupce „středu“). Opět je to prezentováno jako důkaz, že reakce se chystala k rozhodujícímu střetnutí.

V pořadu je zmíněna i tzv. Krčmářská aféra, kdy byly třem politikům - Petru Zenklovi, Janu Masarykovi a Prokopu Drtinovi – zaslány poštou výbušniny. Jako původce těchto atentátů je ukazována reakce, která takto podvodně diskredituje komunisty.

Neshoda ve vládě stran konfiskace majetku byla dalším bodem boje reakce.

Na Slovensku Banderovci vypalují vesnice a probíjí se skrz celou zemi. Jejich postup byl naplánován v souladu s postupem reakce a luďáckým povstáním.

Na Slovensku bylo také objeveno protistátní spiknutí, v jehož čele stáli členové Demokratické strany Kempný a Bugár. Za účast v tomto spiknutí byli obviněni.

V celém pořadu je zcela evidentně znatelná snaha o propagandu. Překvapivě se však nesoustředili jen na vysvětlení příprav k převratu, ale vykreslovali celý rok jako řadu událostí, které dobře dopadly jen díky jim. Za vše mohla reakce, která vedla stát k úpadku, a jen díky komunistům, kteří museli na vzniklou situaci ad hoc reagovat, vše dopadlo dobře. V pořadu jsou ilustrovány situace z běžného života, kdy prostý lid svou prací buduje „zářnou budoucnost“. Ve filmu jsou skutečné události překrucovány ve prospěch komunistů (příkladem může být Krčmářská aféra – za zasláním výbušnin stáli přímo komunisté, objevení protistátního spiknutí na Slovensku – jednalo se o situaci vykonstruovanou komunisty či jednomyslné odmítnutí Marshallova plánu – i komunisté nejprve tuto pomoc odsouhlasili, až po negativním ohlase z Moskvy ji odmítli). V celém pořadu je striktně rozděleno dobro (komunisté) a zlo (reakce).

6. Výsledné shrnutí

Zásadní změnu ve vysílacím schématu přineslo pouze Pražské jaro a následná normalizace. Ve vysílání lze vysledovat postupný vznik nových televizních žánrů, stejně jako prodlužující se dobu vysílání.

Z mediálních žánrů je konstantně zastoupeno zpravodajství. Vzestupnou tendenci lze vysledovat v dokumentární tvorbě (žádný pořad vysílaný v den 25. února v roce 1961 - 4 pořady v den 25. února roku 1989) a především v zábavních pořadech (1 pořad vysílaný 25. února v roce 1958 - 9 pořadů vysílaných v den 25. února v roce 1989).

V krátké době Pražského jara došlo ke vzniku liberálnějších a otevřenějších příspěvků, kde například mohly být kapitalistické státy zobrazeny i v pozitivním světle, či mohl být vyjádřen nesouhlas se způsobem vlády komunistů. Poměr mezi jednotlivými druhy zpráv se měnil v závislosti na liberalizaci vysílání.

Zkoumáním televizního vysílání vyplynou na povrch opakující se vzorce typových příspěvků. Je zajímavé, že se tato typologie prolíná napříč všemi mediálními žánry. Z hlediska uplatnění totalitní moci je lze kategorizovat coby následující mechanismy:

- **Bilanční pořady:** programy zdůrazňující pokrok, výdobytky a jistoty dosažené od nástupu totalitní moci.
- **Pořady přepisující historii:** reformulace dějin dle ideologie.
- **Legalizující pořady:** programy demonstrující soulad mezi názory prostého lidu a strany (vyvolávají zdání, že se v případě činů strany a vlády jedná vždy o společenskou objednávku).
- **Pořady vymezující nepřítel:** vykreslení imperialistů jako nespolehlivých a odsouzeníhodných.
- **Zábava:** pořady odvádějící pozornost diváka od veřejných věcí k všední banalitě.

Závěr

Cílem práce bylo vysledovat vývoj a metody působení totalitní moci na vysílání Československé televize.

Na základě zkoumání původních archivních pramenů lze zcela neoddiskutovatelně spatřit v programovém schéma vysílání Československé televize soustavný vliv komunistické strany. Dominance komunistů nad tímto médiem byla oslabena pouze v průběhu roku 1968. Množství ideologicky laděných pořadů roste v době ohrožení totalitní moci (konec 60. a začátek 70. let), naopak v době stagnace politické opozice komunistů dochází k růstu a převaze zábavy (80. léta).

Tvůrci vysílaných programů museli často balancovat mezi profesionalitou a konvenováním „laické“ politické veřejnosti.

Vývoj v jednotlivých desetiletích lze shrnout následovně:

- V padesátých letech se nedochovala žádná zprádažství ze sledovaných let a dnů. Nelze tedy vysledovat působení utvářející se komunistické strany na jeho skladbu. V celkové programové skladbě prosvítá orientace na východ (premiéra sovětského filmu) i využití televize jako sebereprezentujícího se prostředku (pásmo k 10. výročí Vítězného února). V produkci televize však ještě není dominantním rysem ideologické vysílání. Vzhledem ke krátké denní době vysílání a z počátku velmi omezenému počtu příjemců nebyla dosud televize hlavním propagačním prostředkem. Účinek by neměl požadovaný dopad.
- V šedesátých letech došlo k nejvýraznějším změnám v programové skladbě. Vzrůstající důraz na ideologickou notu ve vysílání je v průběhu Pražského jara oslaben a do popředí zájmu se dostávají ideologicky nezabarvené pořady. Po vojenské intervenci se upevnil dozor komunistů nad programovou skladbou, ve větší míře se objevují apelativní pořady a dochází k omezení svobody projevu. Zobrazováno je pouze komunistické vidění reality.
- Sedmdesátá léta se nesou v duchu pokračující normalizace a utužování režimu. Stále převažuje prosovětská orientace. Pořadům vysílaným 25. února dominuje zábavní produkce. Vzhledem k ohrožení, v němž se na konci 60. let socialismus ocitl, skokově vzrostla potřeba šířit socialistický pohled na situaci. V té době již byla televize nejvlivnějším médiem, byla proto výrazně rozšířena produkce ideologických pořadů.
- V osmdesátých letech pokračoval neměnný vývojový trend. Převažují dokumentární a zábavné pořady. Vzhledem k útlumu ohrožení socialismu dochází k žánrové změně vysílání. Primárně ideologické pořady jsou postupně nahrazovány neutrálními zprávami z běžného života. Informace sice nejsou příliš zajímavé, ale především nejsou pro socialismus nebezpečné. Větší důraz je kladen zábavu, která má obyvatele politicky ukonejšit a uspat. Změnu přinesl až pád režimu v roce 1989 a s ním spojené vystupňování ideologické zátěže, které však mělo relativně krátké trvání.

Mechanismy, kterými totalitní moc vysílání ovlivňovala, nejsou žánrově specifické, podobné principy se uplatňují napříč mediálními žánry. Lze zejména vysledovat tendence k pozitivní bilanci minulosti, snahu vymezit nepřítele, přepisovat historii, snahu vyvolat zdání permanentní společenské objednávky a generaci zábavních pořadů odvádějících pozornost diváka od palčivých témat.

Poměrně častá nedostupnost původních pramenů může vést k částečnému zkreslení výsledků, nebylo možné provést komparaci více zástupců různých mediálních žánrů. Ani nejhojněji zastoupené Televizní noviny nebyly dochovány v celém množství. Vzhledem k nekompletnosti nebylo možné provést jednotnou obsahovou analýzu. Zmíněné nedostatky by bylo možné odstranit rozsáhlejším zkoumáním dochovaných pramenů bez ohledu na den vysílání, případně zahrnout filmové týdeníky.

Summary

The objective of the thesis is to analyze the trends and methods of involvement of the totalitarian regime in the broadcasting of Czechoslovak Television.

Based on research in the primary archive sources the influence the communist party had on the broadcast programming can be seen with no doubts.

Year 1968 is the sole moment when the supremacy of the communist party over the television programming declines.

The number of programs affected by the ideology grows steeply in the years the regime feels in jeopardy (the end of '60s – the beginning of '70s).

On the contrary entertainment programs become more significant in the years of stagnation of the anti-communist opposition.

The television producers often had to find the balance between their professionalism and conforming to the non-professional political public.

None of the news programs survived from the tracked days in '50s. It is hence impossible to track down the influence the communist party had on the subject. In the overall structure of the broadcasting pro-eastern orientation unveils (the premiere of the soviet movie) as well as the attempts to use the television as a means of self-propagation of the communist party (the special programming to celebrate the 10th anniversary of the Czechoslovak coup d'état of 1948).

The evolution within the decades can be summarized as follows:

- The ideologically conformed broadcasting is not yet the predominant feature of the television's production in '50s. Due to the short span of daily broadcasting and the initial limited size of the viewer base the television is not yet the main instrument of the propaganda. The effort would not yet cause the desirable effect.

- The 60's bring in the most significant change in the broadcast programming. Increasing emphasis on the ideological note slows down during the Prague Spring and non-ideological programs get the public attention. After the Warsaw Pact invasion of Czechoslovakia the communist oversight tightens over the broadcasting structure. Appeal programs appear to a greater extent and the freedom of speech is restricted. The television reflects only the communist party's view of the reality.
- '70s arise in the spirit of the ongoing normalization and consolidation of the regime. The pro-soviet orientation still prevails. Entertainment dominates the television production on 25th of February. In response of the jeopardy in which the socialism finds itself at the end of '60s the need to spread the socialist point of view steeply increases. At this time the television is yet the most influential medium on scene. The production of TV propaganda hence was boosted.
- In '80 an unaltered trend of development persists - the documentary and the entertainment. Due to the attenuation of regime's anxiety the genre scheme is being changed. The primary propaganda is being gradually replaced by neutral news from the daily life. The information is less interesting yet also quite safe for the socialism. The emphasis is being placed on the entertainment aimed at lulling and making the people politically asleep. Year 1989 and the fall of the regime change the mood of broadcasting for a relatively short period of time worsening the ideological burden.

The mechanisms the totalitarian regime used to influence the broadcasting were not genre specific. Similar principles apply across media genres. Especially the following tendencies can often be observed: the effort to positively interpret the past, the aim to define the enemy, the tendency to rewrite the history, the effort to cause the appearance of permanent spontaneous social order and the generation of entertaining programs aimed at distracting viewers' attention from burning issues.

The fact the primary archive sources are often quite incomplete could lead to a partial distortion of results of the thesis. It was impossible to carry out the comparison of more items from different media genres. Even the most widely represented Television News was not completely preserved. Due to the incompleteness it was impossible to carry out a comprehensive content analysis. These deficiencies would be possible to address via a more extensive examination of the preserved primary archive sources regardless of the day of broadcast or including the newsreels.

Použitá literatura

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize v období zániku komunistického režimu a vítězství demokratické revoluce 1985 – 1990*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. 65s.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Televize a moc 1953 – 1967*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1996. 94s.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Televize a totalitní moc 1969 - 1975*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998. 90s.

KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa : Kořeny reformy 1956 – 1968*. 1. vydání. Brno : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister and Principal, 2008. 828s. ISBN 978-80-87029-31-2.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o únoru*. 1. vydání. Brno : DOPLNĚK, 1997. 560s. ISBN 80-85765-73-X.

KAPLAN, Karel. *Proměny české společnosti 1948 – 1960*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 313s. ISBN 978-80-7285-079-2.

KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vydání. Praha : Portál, 2010. 310s. ISBN 978-80-7367-698-8.

RUPNIK, Jacques. *Dějiny Komunistické strany Československa : Od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha : ACADEMIA, 2002. 284s. ISBN 80-200-0957-4.

MOC, Jiří. *Seriály od A do Z : Lexikon českých seriálů*. 1. vydání. Praha: Česká televize, 2009, 292s. ISBN 978-7404-036-8, 292 stran

Týdeník Československé televize 1970. Roč. 5, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1970.

Týdeník Československé televize 1973. Roč. 8, č. 8. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1973.

Týdeník Československé televize 1978. Roč. 13, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1978.

Týdeník Československé televize 1983. Roč. 18, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1983. ISSN 0323-1127

Týdeník Československé televize 1986. Roč. 21, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1986. ISSN 0323-1127

Týdeník Československé televize 1987. Roč. 22, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1987. ISSN 0323-1127

Týdeník Československé televize 1989. Roč. 24, č. 9. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1989. ISSN 0323-1127

Zdroje televizních programů

Rok 1958

Československý rozhlas a televize 1958. Roč. XXV, č. 9, s. 4-5, Praha : Čs. rozhlas ve vydavatelství Orbis, 1958.

Rok 1961

Československý rozhlas a televize 1961. Roč. XXVIII, č. 8, s. 7, Praha : Čs. rozhlas ve vydavatelství Orbis, 1961.

Rok 1963

Československý rozhlas a televize 1963. Roč. XXX, č. 9, s. 3-4, Praha : Čs. rozhlas ve vydavatelství Orbis, 1963.

Rok 1968

Týdeník Československé televize 1968. Roč. 3, č. 8, s. 7-8. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1968.

Rok 1970

Týdeník Československé televize 1970. Roč. 5, č. 9, s. 7-8. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1970.

Rok 1973

Týdeník Československé televize 1973. Roč. 8, č. 8, s. 8. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1973.

Rok 1978

Týdeník Československé televize 1978. Roč. 13, č. 9, s. B programové přílohy. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1978.

Rok 1983

Týdeník Československé televize 1983. Roč. 18, č. 9, s. 10. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1983. ISSN 0323-1127

Rok 1986

Týdeník Československé televize 1986. Roč. 21, č. 9, s. 5. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1986. ISSN 0323-1127

Rok 1987

Týdeník Československé televize 1987. Roč. 22, č. 9, s. 6. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1987. ISSN 0323-1127

Rok 1989

Týdeník Československé televize 1989. Roč. 24, č. 9, s. 11. Praha : Rudé právo ve vydavatelství ÚV KSČ, 1989. ISSN 0323-1127

Seznam příloh

Příloha č. 1: Televizní program vysílání Československé televize dne 25. února 1958 (obrázek)

Příloha č. 2: Televizní program vysílání Československé televize dne 25. února 1961 (obrázek)

Příloha č. 3: Televizní program vysílání Československé televize dne 25. února 1963 (obrázek)

Příloha č. 4: Televizní program vysílání Československé televize dne 25. února 1968 (obrázek)

Příloha č. 5: Televizní program vysílání Československé televize dne 25. února 1970 (obrázek)

Příloha č. 6: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1973 (obrázek)

Příloha č. 7: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1978 (obrázek)

Příloha č. 8: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1983 (obrázek)

Příloha č. 9: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1986 (obrázek)

Příloha č. 10: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1987 (obrázek)

Příloha č. 11: Televizní program vysílání 1. programu Československé televize dne 25. února 1989 (obrázek)